

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 56.

Onsdagen den 15 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 433, med förslag till överenskommelser dels angående malmbrytning inom Loussavara och Grängesbergs malmfält dels angående redan medgiven malmbrytning inom Kirunavara och Gällivare malmfält.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning lagutskottets utlåtande, nr 58, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m., dels ock i ärendet väckta motioner.

*Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegring
m. m.*

6 och 7 §§.

Godkändes.

8 §.

Kungl. Maj:t hade föreslagit att 1 och 2 mom. skulle erhålla denna avfattning:

1. Uppsägning från hyresvärdens sida av hyresavtal om omöblerad lägenhet vare utan verkan, med mindre hyresgästen avgivit skriftlig, uttrycklig försäkran, att han är villig att låta avtalet upphöra, eller hyresnämnden lämnat sitt samtycke till densamma eller fall föreligger, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 21—24 §§ av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom berättigar till uppsägning. Har hyresnämnd för viss tid av högst ett år lämnat hyresgäst medgivande att överlåta lägenheten till annan, skall detta medgivande äga samma verkan, som om det lämnats av hyresvärdens.

Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

2. Har ifråga om omöblerad lägenhet träffats skriftligt hyresavtal, avsett att utan uppsägning upphöra å viss dag, vare dock så ansett, som om avtalet träffats under förbehåll, att detsamma efter avtalstidens slut, så framt uppsägning icke skett, skall förlängas för ytterligare lika lång tid, dock varje gång för högst ett år. För ty fall gälle i fråga om uppsägningstidens längd vad för motsvarande fall finnes stadgat i 3 kap. 4 § sista stycket av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

Åt 1 mom. hade i utskottets förslag givits följande lydelse:

1. Uppsägning från hyresvärdens sida av hyresavtal om omöblerad lägenhet vare utan verkan, med mindre hyresgästen efter hyresavtalets ingående avgivit skriftlig, uttrycklig försäkran, att han är villig att låta avtalet upphöra, eller samtycke till uppsägningen senast den dag, å vilken uppsägning sist kan ske, meddelas av hyresnämnd, eller fall föreligger, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 21—24 §§ av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom berättigar till uppsägning.

Stadgandet i 2 mom. av Kungl. Maj:ts förslag hade av utskottet uteslutits, och hade till följd härav 3—8 mom. i Kungl. Maj:ts förslag i utskottets förslag betecknats såsom 2—7 mom.

6 mom. skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

6. Där för lägenhet, som omfattar högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis är avsedd till bostad, hyran enligt avtalet skall erläggas i förskott för längre tid än en månad, berättigar underlåtenhet härutinnan icke till uppsägning, så länge hyresgästen sist å andra söckendagen av varje månad till fullo erlägger den på samma månad belöpande hyran.

Vid förevarande paragraf funnos fogade reservationer:

av herrar *Pettersson* i Södertälje, *Klefbeck*, *Lindqvist* i Kosta, *E. I. Lindley*, *Johansson* i Trollhättan och *Ericsson* i Åtvidaberg, vilka hemställt att 1 mom. måtte erhålla följande lydelse:

1. Uppsägning från hyresvärdens sida av hyresavtal om omöblerad lägenhet vare utan verkan, med mindre hyresgästen efter hyresavtalets ingående avgivit skriftlig, uttrycklig försäkran, att han är villig att låta avtalet upphöra, eller samtycke till uppsägningen senast den dag, å vilken uppsägning sist kan ske, meddelas av hyresnämnd, eller fall föreligger, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 21—24 §§ av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom berättigar till uppsägning. Har hyresnämnd för viss tid av högst ett år lämnat hyresgäst medgivande att överlåta lägenheten till annan, skall detta medgivande äga samma verkan, som om det lämnats av hyresvärden;

att såsom 2 mom. måtte införas det stadgande, som i Kungl. Maj:ts förslag betecknats med 2 mom.; och

att till följd härav 2—5 och 7 mom. i utskottets förslag måtte erhålla ändrad nummerbeteckning;

av herr *Pettersson* i Södertälje i fråga om nummerbeteckning å 6 mom. i utskottets förslag; samt

Ang. lag
mot oskälig
hyresstegring
m. m.

(Forts.)

av herrar *Klefbeck*, *Lindqvist* i Kosta, *E. I. Lindley*, *Johansson* i Trollhättan och *Ericsson* i Åtvidaberg, vilka hemställt, att det i utskottets förslag såsom 6 mom. betecknade stadgande måtte erhålla följande lydelse:

»Där för lägenhet, som omfattar högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis är avsedd till bostad, hyran enligt avtalet skall erläggas i förskott för längre tid än en månad, skall hyresgästen anses fylla sina förpliktelser enligt avtalet med avseende å hyrans erläggande, så länge han sist å andra söckendagen av varje månad till fullo erlägger den på samma månad belöpande hyran.»

Sedan 1 mom. föredragits, yttrade:

Herr *Pettersson* i Södertälje: I syfte att minska bostadsbristen har Kungl. Maj:t i 8 § 1 mom. föreslagit, att om en hyresgäst vill överlåta sin lägenhet på en annan, men han inte kan få hyresvärdens tillstånd till den överlåtelsen, antingen därför att hyresvärden inte kan träffas, eller därför att hyresvärden vägrar sitt medgivande till saken, hyresgästen i stället skulle kunna underställa frågan hyresnämndens prövning, och att om hyresnämnden då medger överlåtelse, det skulle vara lika giltigt, som om hyresvärden gjort det. Nu har utskottets majoritet ansett, att en sådan befogenhet för hyresnämnden synes i allt för hög grad inskränka hyresvärdens rättigheter. Ja, det torde vara en smaksak, om just den här bestämmelsen skall anses innebära en för långt gående inskränkning eller ej. Jag skall för min del gärna erkänna, att hela den här lagstiftningen innebär ett ganska avsevärt inhugg i hyresvärdens rättigheter, men det har man funnit sig i. Man har från alla håll varit ense om att en sådan lagstiftning behöves för att under dessa bostadsbristens dagar dock hjälpa dem, som mest lida därav, och se till, att de kunna få bostad för något så när rimligt pris. Om man nu går in på den allmänna principen och anser lagstiftningen i det hela nödvändig så synes mig icke vara skäl i att hänga upp sig på den här jämförelsevis obetydliga detaljen. Även om inte ifrågasvarande bestämmelse i och för sig kan ha så synnerligen stor verkan, kan den dock otvivelaktigt ha någon verkan i det här avseendet, och jag jämte en del andra ledamöter av utskottet ha därför i denna punkt reserverat oss. Jag föreställer mig, att vi handla i konsekvens med den ståndpunkt vi intagit förut till den här lagen, då vi också i detta stycke yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Holmdahl*: Enligt allmänna hyreslagen äger hyresgäst överlåta sin lägenhet till annan person endast under förutsättning att han erhåller hyresvärdens medgivande. Ändamålet med detta stadgande är givetvis att förekomma, att en hyresgäst emot hyresvärdens bestridande eller honom oåtspord uthyr lägenheten till en person, som är för hyresvärden okänd och, som möjligen skulle kunna

Ang. lag
mot oskälilig
hyresstegrings
m. m.

(Forts.)

missvårda eller misskreditera lägenheten. Nu ifrågasättes, att hyresvärdens samtycke skulle bortfalla och ersättas av hyresnämndens medgivande. Det är väl ändå att driva denna sak något väl långt. Departementschefen har i sitt uttalande till statsrådsprotokollet framhållit, att det nog i regel torde förhålla sig så, att en hyresvärd icke utan att giltiga skäl föreligga vägrar att låta en hyresgäst uthyra sin lägenhet. Man kan med skäl fråga: behövs under sådana förhållanden den åtgärd, som här ifrågasättes? Redan gällande hyreslag innehåller sådana bestämmelser, att en hyresvärd nog lär besinna sig, innan han utan giltiga skäl vägrar en hyresgäst att överlåta förhyrd lägenhet. Allmänna hyreslagen stadgar nämligen, att om hyresvärden utan giltiga skäl vägrar en hyresgäst att överlåta lägenhet eller underlåter att inom en vecka ge besked, så äger hyresgäst rätt att uppsäga avtalet. Härei ligger enligt mitt förmenande ett ganska kraftigt korrektiv emot att hyresvärd utan giltigt skäl vägrar sitt samtycke.

I övrigt vill jag framhålla, att en dylik uppgörelse mellan tvenne hyresgäster icke saknar sin rättsliga betydelse för hyresvärden. Det förhåller sig nämligen så att om en person överlåter sin förhyrda lägenhet med hyresvärdens samtycke och hyresgästen nr 1 flyttar sitt bohag från lägenheten, så upphör därmed hyresvärdens retentionsrätt och förmånsrätt i dessa lösören. I de lösören, som hyresgästen nr 2 inför i lägenheten erhåller däremot hyresvärden icke sådan rätt. Då sålunda en överlåtelse från hyresgäst till hyresgäst medför sådana rättsverkningar, bör väl icke hyresvärden ställas alldeles utanför ett sådant avtal.

Jag ber i övrigt få påpeka, att med den avfattning, som detta stadgande fått, kan det medföra vissa svårigheter för hyresgästerna. Det förhåller sig ju så, att hyresnämndens medgivande icke sträcker sig längre än för ett år. Om man tänker sig att en hyresgäst har hyrt på fem år och efter ett år på grund av förändrade förhållanden känner sig nödsakad att överlåta lägenheten på annan person, kan han av hyresvärden erhålla medgivande att upplåta lägenheten för hela återstående hyrestiden. Vänder han sig däremot till hyresnämnden, kan sådant medgivande icke lämnas för mer än ett år, och hyresgäst nr 1 måste sålunda år från år, så länge hyresstegringslagen existerar, vända sig till hyresnämnden för att få medgivande till lägenhetens fortsatta uthyrning. Man kan ju tänka sig att, med olika sammansättning av hyresnämnden, besluten kunna bli olika. Vidare, om man tänker sig, att vi under dessa fyra år lyckas att bli fria från hyresstegringslag, torde hyresvärden, när det är, för vilket hyresgästen fått rätt att upplåta lägenheten, förflutit, vara i sin fulla rätt att tillsäga hyresgästen nr 2 att avflytta från lägenheten. Det visar sig sålunda, att detta stadgande kan medföra ganska väsentliga olägenheter både för hyresvärd och för hyresgäster. Från åtskilliga motionärers sida har också framhållits olämpligheten av att införa ett sådant stadgande i lagen, och det har också påvisats, att man därmed sträcker denna lag längre än syftet från början varit, nämligen att reglera oskäligen hyrespris. Herr

justitieministern har i sitt uttalande till statsrådsprotokollet antytt, att han inte fäster någon större vikt vid denna fråga. Han har nämligen låtit förstå, att det föreslagna stadgandet icke skulle kunna inverka något nämnvärt på tillgången av bostadslägenheter.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag
mot oskölig
hyresstegring
m. m.*

(Forts.)

Herr Lindqvist i Kosta: Jag tror, att även om man kan säga att vad Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit inte kan vara av så stor betydelse, kan det dock i vissa fall verka därhän, som departementschefen säger, att man kunde bereda bostäder åt folk, som eljest icke skulle vara möjligt att bereda sådana åt. Man kan nog inte i alla fall lita på att hyresvärdarna i regel äro så humana, att de icke utan giltiga skäl söka hindra en hyresgäst att borthyra sin lägenhet åt annan. Man spørjer från olika håll, att hyresvärdarna äro allt annat än gentila på detta sätt, och att de ställa sig mycket ogina. Man kan tänka sig, hurudana vissa hyresvärdar äro, när man ser vad tidningarna häromdagen meddelade om en hyresvärd, som vidtog ganska fula åtgärder mot sina hyresgäster. Det talades om att en person, vilken hade blivit anmäld för hyresnämnden för vissa saker, tog sig för att förfölja sina hyresgäster på så sätt, att han lät ur bostäderna borttaga diverse föremål såsom kakelugnsluckor, porslinsställen i toaletten, nyckelskyften till patentlåsen m. m., från andra hade ledstängerna i trapporna, de inre balkongdörrarna, fotskraporna i trappuppgången och annat undanflyttats. När man ser, att man har sådana hyresvärdar att göra med, måste man säga, att det kan inte vara annat än förmånligt, om hyresnämnden får den befogenhet som Kungl. Maj:t därför föreslagit. Jag ber därför få yrka bifall till reservationen, vilket är detsamma som Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Holmdahl: Jag vill endast mot herr Lindqvist säga, att vad herr Lindqvist här anfört rörande den av honom omnämnde hyresvärdens tillvägagångssätt icke alls har med denna fråga att göra. Här gäller det huruvida en hyresvärd framdeles som hittills skall äga att lämna sitt samtycke till överlåtelse av en uthyrd lägenhet eller detta medgivande skall lämnas av hyresnämnd.

I övrigt vill jag ännu en gång påpeka, att den allmänna hyreslagen innehåller sådana bestämmelser, att en hyresvärd lär betänka sig mer än en gång, innan han utan giltigt skäl vägrar en hyresgäst att överlåta en lägenhet till en annan. Han riskerar nämligen, att hyresgästen uppsäger avtalet.

Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman! Blott ett par ord.

Jag vill säga gentemot herr Holmdahl, att vad jag anfört här hör visst till denna sak, ty herr Holmdahl synes förutsätta, att hyresvärdarna i allmänhet äro sådana, att de icke lägga svårigheter

Ang. lag
mot oskälilig
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

i vägen för hyresgästerna, och till bevis för att de så göra, var det som jag anförde mitt exempel.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande moment samt vidare på godkännande av momentet i den lydelse, som reservationsvis föreslagits av herr Pettersson i Södertälje m. fl.; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

2 mom. föredrogs härpå. Därvid yttrade:

Herr Pettersson i Södertälje: Socialstyrelsen och bostadskommisionen hava anmält, att det händer, att hyresvärden träffar avtal med sin hyresgäst om förhyrning av bostad på det villkoret, att avtalet skall utan uppsägning upphöra på viss bestämd dag, d. v. s. att den vanliga klausulen om automatisk förlängning av avtalet, för den händelse uppsägning icke göres har strukits. På detta sätt kommer hyresavtalet att undandragas bestämmelsen i 8 § om skyldighet att alltid underställa uppsägning hyresnämnds prövning. Denna bestämmelse att uppsägning skall underställas hyresnämnds prövning har ansetts vara en mycket viktig bestämmelse, och därför har i den kungl. propositionen föreslagits, att för den händelse hyresavtal träffats, avsett att utan uppsägning upphöra å viss dag, det skall så anses, som om avtalet vore träffat med det förbehåll, att för den händelse uppsägning icke sker, avtalet skall anses förlängt, i varje fall dock icke längre tid än ett år.

Denna bestämmelse har utskottsmajoriteten ansett innebära en alltför stark inskränkning i avtalsfriheten och därför avstyrkt densamma. Jag och några andra ledamöter i utskottet hava i det fallet icke kunnat följa utskottet utan, med hänsyn till vikten av att uppsägning blir underställd hyresnämnds prövning, ansett att den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen bör bibehållas.

Jag ber alltså, herr talman, på grund av vad jag nu anført att få yrka bifall till vår reservation vid detta moment eller godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om mom. 2 samt att utskottets mom. 2 måtte godkännas med beteckningen mom. 3.

Herr Holmdahl: Syftet med ifrågavarande stadgande är, såsom lagutskottets ärade ordförande har framhållit, att ett avtal, som är slutet mellan hyresvärd och hyresgäst på bestämd tid, icke skall tillämpas efter avtalets innehåll, utan det skall, som det heter i paragrafen, så anses, som om avtalet vore slutet under förbehåll, att detsamma efter avtalstidens slut skall förlängas för ytterligare lika lång tid, så vitt icke uppsägning kommer emellan. Som skäl för detta stadgande har man anført, att det skulle hava inträffat fall, då en hyresvärd har begagnat denna avtalsform för att därigenom undvika att underställa en uppsägning hyresnämnds prövning. Man kan väl emellertid med skäl ifrågasätta, om detta för-

hållande är tillräckligt för att motivera en så pass betänklig åtgärd, som att giva ett i god tro och laga form slutet avtal ett helt annat innehåll, än kontrahenterna varit överens om, och detta i ena kontrahentens intresse. Det förefaller mig, som om man här sträckt sig betydligt utöver syftet med denna hyresstegringslag nämligen att reglera oskäligen hyresstegring.

Någon större olägenhet torde väl icke heller inträffa därigenom, att man ställer avtalet på bestämd tid. Hyresvärden är nämligen enligt 12 § i hyresstegringslagen skyldig att, då avtalet gått till ända, därom göra anmälan hos hyresnämnden, som äger att reglera det hyresbelopp, som hyresvärden har för avsikt att begära, om det skulle visa sig, att detta hyresbelopp är för högt. Lägenheten kommer icke heller genom ett sådant avtal att undandragas den allmänna hyresmarknaden. Däremot kan icke hyresgästen tvinga sig kvar i lägenheten, något som väl också måste anses rimligt, då båda kontrahenterna varit överens om att avtalet skulle sluta på bestämd tid, och hyresgästen följaktligen varit medveten om sin skyldighet att å avtalad dag avflytta från lägenheten.

Även om nu sådana fall förekommit, som föranlett framläggandet av ifrågavarande förslag, så vill jag ändå ifrågasätta, om icke i många för att icke säga de allra flesta fall, en sådan avtalsform, som här är fråga om, väljes i fullt lojalt syfte. Man kan ju tänka sig, att en hyresvärd ställer avtalet på bestämd tid, därför att han själv kan behöva lägenheten eller därför att han utlovat den till annan person. Man kan också tänka sig det fallet, att hyresvärden gjort en person, som varit utan bostad, en tjänst genom att inlogera honom i lägenheten till nästa fardag. Då skulle en sådan hyresgäst, då tiden är ute kunna vägra att lämna lägenheten under återopande av detta lagstadgande. Det får man väl ändå säga innebär en orimlighet.

Likaså kan man tänka sig, att en hyresvärd, som uthyrt en lägenhet från exempelvis den 1 april till den 1 oktober i år redan nu uthyrt lägenheten från sistnämnda dag till annan person, uppsagt sin innehavande lägenhet. Huru skola då förhållandena gestalta sig, under förutsättning att hyresnämnden vägrar sitt samtycke till uppsägningen?

Ja, det kan uppstå så många komplikationer på grund av detta stadgande, att det förefaller mig vara riktigtast att lata stadgandet falla bort. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman! Utöver de skäl för detta stadgande, som anförts av Kungl. Maj:t och nu av utskottets ärade ordförande, ber jag att få säga, att man har gjort en förfrågan ute i landet hos hyresnämnderna, vad deras uppfattning var om ett stadgande som detta, och på denna förfrågan svara hyresnämnderna, att de anse, att det stadgande, som här föreslås, är av stort behov. Sålunda säga exempelvis hyresnämndsordförandena i Stockholm: »I vissa fall har, sannolikt i syfte att omintetgöra

Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

Ang. lag
mot oskälilig
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

verkningarna av lagens föreskrifter beträffande uppsägning, förekommit, att förlängningsklausulen uteslutits.» Hyresnämnden i Växjö framhåller önskemålet av ett stadgande sådant som ifrågasvarande. Hyresnämnden i Malmö förklarar, att en bestämmelse av ifrågasvarande art »visat sig önskvärd». Hyresnämnden i Göteborg säger: »Åtskilliga hyreskontrakt ha numera avfattats utan uppsägningsbestämmelse, varigenom vid hyrestidens utgång hyresavtalet kommer att upphöra utan uppsägning. Av denna anledning komma med all säkerhet åtskilliga hyresgäster att redan nästa höst bliva tvungna att lämna sina nu förhyrda bostäder, därest icke vid förlängning av hyrestegringslagens giltighet hyresgäster med sådana kontrakt, varom nu är nämnt, förbehållas rätt att exempelvis efter framställning till hyresnämnden genom beslut av nämnden tillerkännas rätt att kvarbo till av nämnden bestämd hyra.» Hyresnämnden i Karlstad konstaterar, att »vissa fall», i syfte att omintetgöra verkningarna av lagens föreskrifter beträffande uppsägning, förekommit upprättande av hyreskontrakt utan förlängningsklausul. Därefter yttrar hyresnämnden: »I händelse lagen prolongeras, kommer säkerligen antalet av dylika fall att hastigt växa.» Hyresnämnden i Gävle: »På senare tiden har förekommit, att kontrakt upprättats med uteslutande av den vanliga uppsägningsklausulen. . . Det är sannolikt, att denna åtgärd vidtagits med det syftet från hyresvärdens sida att göra sig oberoende av . . . lagens föreskrifter beträffande uppsägning. Då det är att befara, att liknande åtgärder skola komma att i stor utsträckning vidtagas, så snart allmänheten kommit till insikt om betydelsen av uppsägningsklausulens uteslutande, torde det vara nödvändigt, att bestämmelserna om uppsägning ändras därhän, att desamma omfatta även förevarande slag av avtal.»

Detta torde väl om något vara ett bevis på nödvändigheten av att riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t här har föreslagit. Här i Stockholm hava vi också haft ganska sorgliga erfarenheter av att man gått tillväga på detta sätt från hyresvärdarnas sida. Det har särskilt varit ett hus på Kocksgatan här i staden, där hyresgästerna varit ganska illa ansatta, och i en skrivelse, som jag mottagit från dessa hyresgäster, påpeka de, att det gäller icke mindre än 24 lägenhetsinnehavare med ett sammanlagt personantal av cirka 100. Var helst man än spørjer, får man av dem, som hava största erfarenhet på detta område, det svaret, att Kungl. Maj:ts förslag är väl befogat, och jag ber att få yrka bifall till reservationen, vilken innebär detsamma som Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till avfattning av förevarande moment, dels ock på bifall till det yrkande, som under överläggningen gjorts av herr Pettersson i Södertälje, fattade kammaren beslut i överensstämmelse med den senare propositionen.

Efter nu skedd föredragning av 3 mom. anförde

Herr Pettersson i Södertälje: Såsom en konsekvens av det föregående beslutet yrkar jag, att detta moment måtte godkännas med nummerbeteckningen ändrad till 4.

*Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegring
m. m.
(Forts.)*

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll det av herr Pettersson i Södertälje gjorda yrkandet.

4 och 5 mom.

Godkändes med nummerbeteckningen ändrad till resp. 5 och 6.

Vid föredragning härpå av 6 mom. i utskottets förslag anförde:

Herr Lindqvist i Kosta: Vi socialdemokrater inom utskottet hava här låtit anteckna en reservation, och jag ber att få säga några ord för att motivera densamma. I likhet med vad som nu ingår i den gällande lagen upptager utskottets förslag likasom Kungl. Maj:ts förslag en punkt av innehåll, att hyresgäst, som enligt avtal skall erlägga hyran i förskott för längre tid än en månad, må utan risk av uppsägning kunna erlägga hyran i förskott månadsvis. Denna bestämmelse har emellertid icke skyddat hyresgästen för andra civilrättsliga påföljder, i det fall att han underlåtit att erlägga hyran i förskott för den avtalade betalningsterminen. Utmätning har sålunda kunnat verkställas för indrivande av hela den på den avtalade hyrestermine belöpande hyran. Från socialdemokratiskt håll har nu väckts en motion av herr Lovén m. fl., vari föreslagits, att för det fall att månadsbetalning förskottsvis kan ifrågakomma utan uppsägnings- eller vräkningspåföljd, änskönt längre tids förskottsbetalning varit avtalad, skall hyresgästen därigenom anses fylla alla sina förpliktelser med avseende å hyrans erläggande. Den särskilt för de ekonomiskt sämre situerade betydelsefulla bestämmelse, som här föreslagits motionsvis, har utskottet icke ansett sig kunna upptaga. Utskottet säger, att hyreslagen avser att bereda skydd för oskäligen hyresstegring och dylikt, men lagen har icke att i övrigt mer än som oundgängligen erfordras rubba det på avtal grundade rättsförhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst. Men i följd, när hyreslagen för första gången antogs, inskrevs den bestämmelse i lagen, som här föreslås av utskottet, för att man skulle kunna skydda dessa svagast ekonomiskt ställda hyresgäster. När det nu under den tid, som denna lag varit gällande, har visat sig, att det skydd man vill giva icke varit tillfredsställande och tillräckligt, anser jag, att konsekvensen bör bjuda, att man går ett stycke längre, och detta stycke längre, som jag vill, att vi skola gå, är detsamma, som föreslås i vår reservation, vilken återfinnes på sid. 51 och till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! I likhet med utskottsmajoriteten kan jag icke finna annat, än att det av herr Lindqvist framställda yrkandet går något för långt. Det kan dock icke nekas till att det i denna lag är fråga om att förekomma oskäligen hyresstegring. Man har därför med den nu föredragna bestämmelsen sökt förhindra, att en hyresgäst, som förbundet sig att erlægga hyran kvartalsvis i förskott, men som i stället betalar densamma för varje månad, skall kunna vråkas och kastas ut på gatan i dessa bostadsbristens tider. Men man har icke avsett att alldeles omreglera rättsförhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst i dess helhet genom att fränkänna hyresvärden den rätt han enligt lag har att få ränta å förfallna hyresbelopp samt att få dessa uttagna genom utmätning. I sistnämnda riktning går emellertid det förslag som reservanterna framställt, men då jag för min del icke kunnat finna, att den förebragta utredningen visar, att det verkligen har uppstått behov av att gå så långt som reservanterna föreslå, får jag i denna punkt yrka bifall till utskottets förslag, dock med iakttagande av att momentet får nummer 7.

Herr *Holmdahl* instämde häruti.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande moment med den ändring beträffande momentets nummer, som under överläggningen påyrkats av herr Pettersson i Södertälje, dels ock på godkännande av momentet i den lydelse, som för motsvarande lagrum föreslagits i den av herr Klefbeck m. fl. härutinnan avgivna reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Pettersson i Södertälje, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller den av herr Klefbeck m. fl. avgivna reservationen i avseende å lydelsen av 8 § 6 mom. i lagutskottets förevarande förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av motsvarande lagrum med ändrad nummerbeteckning i enlighet med herr Petterssons i Södertälje yrkande.

Voteringen utvisade 72 ja, men 73 nej, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av förevarande moment med nummerbeteckningen ändrad till 7.

7 mom. i utskottets förslag.

Godkändes med momentnummer 8.

9 §; överskriften till 6—9 §§; 10 § med tillhörande överskrift.

Godkändes.

11 §; 1—3 mom.

Godkändes.

11 § 4 mom. i Kungl. Maj:ts förslag var av följande lydelse:

4. Den, som inom område, där denna lag är gällande, till bostad förhyr omöblerad lägenhet, må icke inom området utan hyresnämndens samtycke vare sig själv eller genom till hans hushåll hörande person för samma tid förhyra annan omöblerad bostadslägenhet eller del därav. Har sådan förhyrning utan nämndens samtycke skett, sedan denna lag blivit gällande för det område, där lägenheten är belägen, äger nämnden förklara sådant hyresavtal ogiltigt. Hyresgäst, vilkens hyresavtal sålunda häves, vare skadeståndsskyldig gentemot hyresvärden, där denne ej ägt eller bort äga kännedom om hyresgästens obehörighet enligt denna paragraf att förhyra lägenheten.

Utskottet hade i sitt förslag uteslutit detta stadgande och såsom följd därav åt mom. 5 och 6 i Kungl. Maj:ts förslag givit nummerbeteckningarna 4 och 5.

Häremot hade reservation avgivits av herrar *Pettersson* i Södertälje, *Klefbeck*, *Lindqvist* i Kosta, *E. I. Lindley*, *Johansson* i Trollhättan och *Ericsson* i Åtvidaberg, vilka hemställt, att 4 mom. måtte erhålla samma lydelse, som ifrågavarande lagrum ägde enligt Kungl. Maj:ts proposition, samt 5 och 6 mom. i Kungl. Maj:ts förslag följaktligen bibehålla sina nummer.

Sedan 4 mom. i utskottets förslag föredragits, yttrade:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina herrar! I dessa bostadsbristens dagar är det nödvändigt att giva hyresnämnderna medel att kunna reglera bostadstillgången. Det är åtskilliga bestämmelser i den nu gällande lagen, som vila på denna grund. Dessa bestämmelser ha nu i det kungl. förslaget till ny hyreslag kompletterats med en ny bestämmelse, som avser dels att förhindra, att någon utan skälig anledning utvidgar sin bostadslägenhet inom den kommun, där han bor, och dels att kunna reglera de ganska vanliga fall, att någon förhyr bostadslägenheter i avsikt att kunna förskaffa sig vinst på uthyrning i andra hand. I sådant avseende har Kungl. Maj:t föreslagit en bestämmelse av följande lydelse:

Ang. lag
mot oskälig
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegring
m. m.
(Forts.)

»Den, som inom område, där denna lag är gällande, till bostad förhyr omöblerad lägenhet, må icke inom området utan hyresnämndens samtycke vare sig själv eller genom till hans hushåll hörande person för samma tid förhyra annan omöblerad bostadslägenhet eller del därav. Har sådan förhyrning utan nämndens samtycke skett, sedan denna lag blivit gällande för det område, där lägenheten är belägen, äger nämnden förklara sådant hyresavtal ogiltigt. Hyresgäst, vilkens hyresavtal sålunda häves, vare skadeståndsskyldig gentemot hyresvärdens, där denne ej ägt eller bort äga kännedom om hyresgästens obehörighet enligt denna paragraf att förhyra lägenheten.»

Utskottsmajoriteten har ansett, att detta innebär en obillighet särskilt med hänsyn till de fall, då en person förhyr sommarbostad inom samma kommun, där han har vinterbostad. Jag och flera reservanter med mig hava ansett, att detta är en ganska onödig och överdriven farhåga. Man kan nämligen vänta sig, att hyresnämnderna skola taga hänsyn till sådana fall och, då det verkligen föreligger rimlig anledning därtill, låta en person förhyra en sommarbostad. Men vi ha ansett, att behovet av en föreskrift i den riktning Kungl. Maj:ts föreslagit är oförneklig, och vi ha därför i vår reservation hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. I överensstämmelse därmed ber jag att få hemställa, att såsom fjärde moment i § 11 skall intagas det moment som har denna nummerbeteckning i Kungl. Maj:ts förslag och att det av herr talmannen föredragna momentet måtte godkännas med nummerbeteckningen 5.

 Herr Holmdahl: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att på de skäl utskottet anfört yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner först på godkännande av förevarande moment i utskottets förslag samt vidare på bifall till det av herr Pettersson i Södertälje under överläggningen gjorda yrkandet fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

5 mom.

Godkändes med nummerbeteckningen ändrad till 6.

Överskriften till 11 §.

Godkändes.

Härefter föredrogs 12 §. Därvid anförde

Herr Fast: Herr talman! I anledning av Kungl. Maj:ts förslag har jag väckt en motion, vari avses viss ändring av denna paragraf. Jag föreslår i denna motion, att det skall införas en sådan

bestämmelse, att hyresavtal, som ingåtts efter denna lags ikraftträdande, skola företes för hyresnämnden för att vara lagliga. I detta mitt yrkande stödes jag av tolfte paragrafens formulering i övrigt. Såväl i den gamla lagen som i det nya lagförslaget föreskrives, att varje ändring som ägt rum i avtalet mellan hyresvärd och hyresgäst skall anmälas hos hyresnämnden.

*Ang. lag
mot oskälig
hyresstegring
m. m.
(Forts.)*

Vid behandlingen av denna paragraf och min motion har man från utskottets sida, fastän man varit villig att erkänna det delvis berättigade i motionen, dock anfört, att det skulle bli en oerhört mycket större arbetsbörda för hyresnämnderna, om en sådan bestämmelse infördes. Enligt mitt förmenande håller detta icke streck, då lagen redan nu innehåller sådana bestämmelser, som ålägga hyresvärdarna att göra anmälan i varje sådant fall till hyresnämnden. Och det är alldeles tydligt, att dessa anmälningar icke komma in till hyresnämnderna med de nuvarande bestämmelserna, utan det är endast i ytterst ringa utsträckning som sådana anmälningar inlämnas. Det är också alldeles tydligt bevisat genom erfarenheten på åtskilliga områden, att det träffas hyresavtal i många fall med oskälig hyresstegring, som icke komma till nämndens kännedom. Visserligen föreligger här bötesstraff för husägare, som uraktlåter detta, men det blir mycket svårt för hyresnämnderna att överblicka detta och göra anmälan i sådana fall. Dessutom är det troligt, att om anmälningar i större utsträckning skulle göras av hyresnämnderna, så skulle detta förtaga det goda samförstånd, som bör finnas mellan hyresnämnden samt hyresvärdar och hyresgäster.

Men det är även en annan sak, som är av stor betydelse, och det är hyresnämnds skyldighet att överblicka bostadsmarknaden inom sitt område. Det är för närvarande så, att det finns ett mycket stort antal hyressökande, men det är sällan det finnes några anmälningar om lediga lägenheter. Dessa lämnas i regel icke in till hyresnämnderna förrän i samband med att lägenheten redan uthvrt. Det är således mycket svårt för hyresnämnden, då den skall hava hand om denna bostadsförmedling, att kunna stå de bostadsökande till tjänst med anskaffande av lägenheter, och det blir många gånger på det sättet, att det blir på bekostnad av dem som bo i samhället till förmån för dem som inflyttat.

Det har varit dessa synpunkter, som varit bestämmande för mig, då jag väckte min motion, och jag tror, att lagen skulle ha blivit mer effektiv, om en sådan bestämmelse, som jag föreslagit, kunnat införas. Då nu utskottet varit enhälligt i detta fall vid bestämmandet av 12:te paragrafens ordalydelse, har jag icke något yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes.

Överskriften till 12 §; 13 § med tillhörande överskrift; 14 §.

Godkändes.

Ang. lag
mot oskäligen
hyresstegrings
m. m.
(Forts.)

15 § föredrogs nu; och begärdes ordet därvid av

Herr Pettersson i Södertälje, som yttrade: Kammaren har nyss bifallit ett av mig och mina medreservanter framställt yrkande om bifall till vad Kungl. Maj:ts förslaget i 11 § 4 mom. I överensstämmelse med det beslutet får jag nu hemställa, att kammaren ville till 15 §, sådan den lyder i utskottets förslag, lägga ett andra moment av den lydelse, som Kungl. Maj:ts förslag har, i vilket stadgande bestämmes straff för den som bryter mot vad som sägs i 11 § 4 mom. I överensstämmelse därmed torde då det som nu här står som 15 § böra betecknas såsom mom. 1.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet godkände kammaren Kungl. Maj:ts förslag till avfattning av förevarande paragraf.

16—20 §§; överskriften till 14—20 §§.

Godkändes.

Vid föredragning härpå av *övergångsbestämmelserna* anförde

Herr Pettersson i Södertälje: Som en konsekvens av kammarens förut fattade beslut följer, att kammaren bör biträda Kungl. Maj:ts förslag till övergångsbestämmelser i stället för utskottets förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag till övergångsbestämmelser.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen givit propositioner i ämnet godkände kammaren övergångsbestämmelserna i den lydelse, som föreslagits av Kungl. Maj:ts.

Lagförslagets rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A. förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial, nr 79, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående minimipris å brödsäd m. m. blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 97 under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående sammanslagning av hydrografiska byrån med meteorologiska centralanstalten ävensom tre i ämnet väckta motioner.

Ang. sammanslagning av hydrografiska byrån med meteorologiska centralanstalten.

I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlätna proposition angående statsverkets tillstånd och behov, vilken i vad den rörde nionde huvudtiteln remitterats till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t under punkten 97 av samma huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels godkänna i statsrådsprotokollet intaget förslag till stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, att tillämpas från och med år 1919, ävensom de villkor och bestämmelser, som av departementschefen föreslagits för åtnjutande av de i samma stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner;

dels ock fatta vissa andra därmed sammanhängande beslut.

I samband med förevarande framställning hade utskottet till behandling förehaft dels två lika lydande motioner, nämligen nr 107 inom första kammaren av herr *Wijk m. fl.* och nr 226 inom andra kammaren av herr *Thore m. fl.*, dels ock en inom andra kammaren avgiven motion, nr 106, av herr *Lübeck*.

Utskottets hemställen innefattade,

1) att riksdagen måtte

a) med avslag å herr *Lübecks* ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda frågan om förläggande till Göteborg av en för väderlekstjänst och stormvarningar avsedd avdelning av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

2) att de av herrar *Wijk m. fl.* och *Thore m. fl.* i ämnet väckta motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i punkten 1) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar greve *Wachtmeister*, *Sävström* och *Olsson* i *Kullenbergstorp* i fråga om vissa delar av utskottets motivering.

Efter föredragning av utskottets hemställen i *punkten 1) a)* yttrade:

Herr *Olsson* i *Kullenbergstorp*: Herr talman! Mina herrar! Utskottets föreliggande utlåtande avhandlar Kungl. Maj:ts proposition rörande sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten. Mot ifrågavarande sammanslagning har jag

Ang. samman-
slagning av
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

ingen anmärkning. Men när utskottet skulle behandla förevarande ärende, så förelåg även bland annat tvenne motioner rörande en mera fristående meteorologisk anstalt, som enligt motionärernas förmenande borde upprättas i Göteborg. Man ansåg nämligen, att lä-
get för en sådan anstalt var betydligt bättre i Göteborg än i Stock-
holm. Anstalten skulle företrädesvis sysselsätta sig — kan jag säga
i sammanfattning — med den mera praktiska delen av meteorolo-
gien eller sådant, som praktiskt folk skulle ha mera gagn av. Den
mera rent vetenskapliga delen skulle förenas här i Stockholm med
hydrografiska byrån.

Av de underrättelser vi på avdelningen erhöilo av kompetenta fackmän fingo vi klart för oss, att Göteborg var en betydligt bättre plats, vad beträffar den praktiska delen av den meteorologiska ve-
tenskapen. Detta gäller både läget och andra förhållanden, som jag
icke skall gå in på. Det gjorde, att jag fäste mig vid, att det gagn
åtminstone vi jordbrukare haft hittills av meteorologiska central-
anstaltens upplysningar ha varit tämligen litet givande. De ha
varit så obestämda, att man tycker verkligen, att en sådan veten-
skap borde kunnat gå mera framåt på denna tid och att man borde ha
kommit till bättre resultat. De åsikter jag hade i det fallet styrk-
tes även av ett uttalande av en synnerligen framstående norsk ve-
tenskapsman professor Bjerknes, däri han oförbehållsamt förordade
ett dylikt arrangemang. Kommer så därtill det i vårt land synner-
ligen ovanliga, att från Göteborg garanterades dels 100,000 kronor
till erforderliga byggnader för en dylik anstalt, och jag tror det var
25,000 kronor till instrument och inventarier. Det är någonting
ovanligt här i landet, ty gäller det att göra någonting i Stockholm,
så tycker man visst knappast där är plats till något som staten
vill ha. Att man i Göteborg ville göra en sådan uppoffring tyder
på, att det var allvar och icke bara ett såpbubbleförslag som fram-
kom. När man så styrkes av uttalande från så framstående håll
som professor Bjerknes, att det var ett bärande uppslag och en god
tanke att komma framåt på detta område, så ställde jag mig verk-
ligen på den ståndpunkten — och jag tror, att till en början största
delen av första avdelningen också hade den uppfattningen — att
man borde avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Men så tillkom en annan sak, nämligen att hydrografiska by-
råns personal står på extraordinarie stat och hade gjort det sedan
1907 d. v. s. i 11 år. Då ansågo avdelningens ledamöter, att nå-
gonting dylikt var alldeles ohållbart och att det icke kunde få fort-
fara så i oändlighet, utan att personalen fick lov att komma på or-
dinarie stat. Och då inträdde så många andra förhållanden, som
avdelningen icke var beredd att lösa i det sammanhanget, om man
nämligen skulle ha gått på en utredning, huru man ville ha det i
Göteborg, och likväl organisera någonting helt här i Stockholm.
Det gjorde, att medan tiden gick — ty behandlingen blev uppskju-
ten tills vidare — så kom man till den ståndpunkten, att det var
nära nog tvunget med hänsyn till tjänstemännen i hydrografiska
byrån att acceptera Kungl. Maj:ts förslag, och man fick då nöja sig

med ett skrivelseförslag rörande det uppslag, som frankkommit från Göteborgs häll.

Då märktes det tydligt, att sedan det först var fastslaget, att man accepterade Kungl. Maj:ts förslag beträffande organisationen, så ställdes alla möjliga hinder emot att Göteborgsavdelningen skulle bli i någon mån självständig. Hade man hållit på litet till, så tror jag, att man stannat vid att förorda endast en vanlig observatör där. Den lösningen kan jag icke finna tillfredsställande. Om jag än kunde gå med på det andra förslaget för tjänstemännens skull — ty jag erkänner, att nuvarande tillståndet var ohållbart — så anser jag dock, att tanken att organisera den meteorologiska vetenskapens praktiska utövning och göra det i Göteborg är så bärande, att den icke bör uppgivas.

Nu ha några reservanter tyckt, att motiveringen i utskottets förslag var alltför tunn, och den blev allt mer uttunnad. Därför ha vi velat stryka under på några punkter och lämna en något starkare motivering, så att vi otvetydigt framhålla, att det är rent allvar, att förslaget om inrättande av någon meteorologisk anstalt i Göteborg skulle vara någonting helt, någonting bärande samt praktiskt gagnande och att man därför finge uppgiva centralisationsidén så mycket, att man kunde få någonting praktiskt dugligt av det förslag, som frankkommit från Göteborg. Det är meningen med reservanternas motivering, som finnes fogad till utskottets utlåtande.

Jag har intet annat yrkande att göra än bifall till utskottets kläm, men beträffande motiveringen yrkar jag bifall till den av greve Wachtmeister m. fl. avgivna reservationen.

Herr Thore: Herr talman! Jag skall be att en liten stund få ta kammarens tid i anspråk med detta ärende.

I motionen nr 226, som utom av mig är undertecknad av 29 av denna kammares ledamöter, ha vi föreslagit, att i stället för den i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln föreslagna sammanföringen utav meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån till en anstalt under benämningen statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, för vilket begäres ett anslag av sammanlagt 200,900 kronor, skulle upprättas dels en statens hydrografisk-klimatologiska anstalt i Stockholm, för vilken kostnaden skulle belöpa sig till 155,900 kronor, dels en statens anstalt för väderlekstjänst och stormvarningar i Göteborg, som skulle gå till 53,150 kronor, eller sammanlagt 209,050 kronor. Skillnaden mellan motionärernas förslag och Kungl. Maj:ts förslag är alltså den, att Kungl. Maj:t föreslår en enda anstalt i Stockholm, som skulle sköta om såväl hydrografien som meteorologien, under det att enligt motionärernas förslag man skulle ha en huvudanstalt i Stockholm för hydrografi och den klimatologiska delen av meteorologien, under det att till Göteborg skulle läggas en särskild anstalt för den dynamiska meteorologien med uppgift att sköta om väderlekstjänsten, väderleksprognoser, stormvarningar o. d.

Motiveringen för vårt förslag finner man i motionen samman-

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 56.

Ang. samman-
slagning av
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

fattad sålunda, att »det likartade i sättet för de klimatologiska och de hydrografiska observationernas insamlande och bearbetande samt hydrografiens direkta beroende av det klimatiska observationsmaterialet synas starkt tala till förmån för ett sammanförande av hydrografiska byråns nuvarande uppgifter och den klimatologiska delen av meteorologiska centralanstaltens verksamhet. Denna verksamhet avser huvudsakligen insamlande av observationer från olika ställen inom landet av de skilda klimatologiska elementen, framför allt angående regn, snö, frost och isläggning. De hava stor betydelse för att bedöma förändringarna i floders och sjöars vattenstånd och bilda en viktig grundval för hydrografiska byråns prognoser.

Däremot föreligger icke samma förhållande beträffande den dynamiska delen — väderlektjänsten och stormvarningarna — av anstaltens arbetsområde. Den dynamiska meteorologien har sålunda endast i ringa grad samband med klimatologien.

Den hittillsvarande sammankopplingen av de båda vetenskapsgrenarna har också visat sig olycklig; den lidande parten har blivit den dynamiska meteorologien, som dock är den måhända viktigaste.»

Den hydrografiska och den meteorologiska verksamheten äro för närvarande åtskilda. Den förra handhaves utav hydrografiska byrån, och den meteorologiska verksamheten utav den meteorologiska centralanstalten, som faktiskt är uppdelad på dels en klimatologisk avdelning, dels en avdelning för väderlektjänst. Det var löneregleringskommittén, som år 1913 kom fram med sammanslagningstanken. Som bekant har ju denna löneregleringskommitté ett utpräglat sinne för att våra ämbetsverk skola få de riktiga formerna och dimensionerna, och det är väl detta, som gjort sitt till, att man från löneregleringskommitténs sida, när nu en framställning från den nuvarande chefen för hydrografiska byrån gjorts, varit villig att nästan utan vidare gå med på densamma. Fördelarna av en sådan sammanslagning skulle ligga egentligen på det ekonomiska och administrativa området. Man trycker därvidlag ganska mycket på den enhetliga organisationen och ledningen. Men det kan bli fråga om huruvida denna enhetliga organisation och ledning verkligen kan bli till fördel för de olika arbetsuppgifter, som faktiskt föreligga, särskilt när det gäller en institution, som den meteorologiska, vilken har en utpräglad vetenskaplig läggning. Man skall också finna, att de, som ha representerat meteorologien, särskilt den dynamiska meteorologien, ha bestämt uttalat sig emot sammanslagningstanken. Jag får säga, att jag icke funnit någon meteorolog, representerande den dynamiska meteorologien, som varit med om denna sammanslagningstanke, utan alla ha bestämt uttalat sig däremot. Det förekommer i redogörelsen i den kungl. propositionen ett uttalande av professor Ekholm, som sköter väderleksväsendet i landet för närvarande, där han bestämt uttalar sig emot en sådan sammanslagning. Jag vill inte ta tiden i anspråk med att läsa upp detta uttalande, men det är synnerligen vägande, och det har, såvitt jag finner, icke blivit motbevisat ifrån något håll. På samma sätt uttalar sig f. d. föreståndaren för meteorologiska centralanstalten.

professor Hamberg, och slutligen ha vi också uttalanden från auktoriteter som exempelvis den utav föregående talare omnämnde Bjærknes, en europeisk för att inte säga världs-ryktbarhet på ifrågasvarande område, vilken säger, att en sådan sammanslagning är olämplig och att den dynamiska meteorologien skulle bli lidande därav.

Ang. sammanslagning av hydrografiska byråer med meteorologiska centralanstalten.

(Forts.)

Nu förekommer det visserligen uttalanden även för en sammanslagning, nämligen bl. andra från vattenfallsstyrelsen och från svenska teknologföreningen, och chefen för jordbruksdepartementet kan också säga, att bland dem, som yttrat sig om sammanslagningen, »meningarna varit mycket delade och skäl av större eller mindre betydelse hava förebragts å ömse sidor». Emellertid har chefen för jordbruksdepartementet stannat för löneregleringskommitténs förslag, och jordbruksutskottet har följt departementschefen i detta stycke. Vad som förnämligast synes ha förmått herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att gå med på sammanslagning torde ha varit vad som aberopas å sid. 341 i den kungl. propositionen, nämligen »att de statsinstitutioner, och andra organ, som få anses bedöma frågan ur näringslivets eller eljest mera praktiska synpunkter, förordad sammanslagningen». Jag förmodar då, att herr statsrådet här syftar på vattenfallsstyrelsen och svenska teknologföreningen. Såvitt jag finner är det representanter för väg- och vattenbyggnads-kären och vattenfallsstyrelsen, som därvidlag ha sagt det förlösande ordet. Det är tydligt, att vattenfallsintressena och den därmed förbundna industrien äro de, som fått bestämma var skäpet skall stå. Däremot synes vetenskapsmännens och speciellt meteorologernas åsikter ha kommit i skymundan.

Nu vilja vi, som ha motionerat om anstaltens tudelning och den dynamiska avdelningens förläggande till Göteborg, att båda intressena, såväl de hydrografisk-klimatologiska som de rent dynamiska, som behandla väderleksförutsägelser och stormvarningar, på bästa sätt skola tillgodoses.

Huru står det egentligen till med den meteorologiska vetenskapen med avseende å väderleksförutsägelseerna och stormvarningarna. Är denna vetenskap så pass mogen och utvecklad, och ligga resultaten så kompletta och klara, att huvudsaken måhända är självadistribueringen av väderlekstelegrammen till de olika landsdelarna? Jag tror knappast, att den, som studerar saken, kommer till den åsikten. Jag tror, att väderleksprognoserna, sådana som de för närvarande äro beskaffade, måste sägas vara ganska osäkra och mångtydiga, så att det behöves tydligen här en förbättring. Följer man dessa väderleksprognoser, och jag har haft tillfälle att göra det i åtskilliga år — sedan ett par tiotal år tillbaka kan jag säga — kommer man underfund med att, som de nu äro beskaffade, får man såväl från jordbrukets som sjöfartens och fiskets synpunkt ganska liten ledning utav desamma. Vi hade t. ex. en väderleksförutsägelse häromdagen, för den 9 maj. Kristi himmelfärdsdag, av följande lydelse: »Nederbörd här och var och kallare i östra Svea- och Götaland, eljest mestadels uppehållsväder.» Inte kan man säga, att så-

Ang. samman-
slagning af
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

dana där väderleksförutsägelser egentligen ha någon betydelse för jordbruket eller någon annan näring, som skulle ha nytta av en utvecklad väderlektjänst. Och i måndags lydde förutsägelsen på detta sätt: »Nederbörd på spridda ställen i Götaland och västra Svealand, eljest mestadels uppehållsväder.» I fråga om vindföreteelser, stormvarningar o. d. är det inte heller så synnerligen mycket bevänt. Jag har en anteckning från förra året, där man spådde: »Svag nordlig vind på västkusten, uppehållsväder.» I stället blev resultatet: Hård storm från SO med kraftig nederbörd. Detta är naturligtvis sådana fall, då förutsägelsen slagit särskilt illa ut och jag vill visst inte säga, att detta är normen, men det är dock i alla fall så, att väderleksprognosen behöver förbättras ganska betydligt om den skall vara till någon nytta.

Nu är det naturligtvis icke min mening att framställa några förebräelser mot våra meteorologer. De göra naturligtvis så gott de kunna, men på grund av att vetenskapen ifråga är så ringa utvecklad, kunna de inte komma längre, såvida man icke ger vetenskapsmännen det handtag som erfordras för att föra saken framåt.

De fördelar, som Göteborg kan erbjuda som förläggningssort för väderlektjänsten och stormvarningarna, hänföra sig till stormbanans riktning, stormarnas förebud, samarbete med havshydrografien, nämligen de havshydrografiska undersökningar som pågå i Nordsjön och östra delen av Atlantiska havet, gynnsammare telegraafförbindelser, radiotelegrafering och bättre undersökningar av de högre luftlagren.

Allt detta utgör synnerligen betydande element i väderleksförutsägelseerna, och väl kan påstås, att man genom att förlägga en dynamisk meteorologisk anstalt på en plats, där den i nämnda avseende hade gynnsammare villkor att arbeta under ett bättre resultat, än vad nu är fallet borde uppnås. Jag skulle här kunna gå närmare in på denna sak och för vart och ett av de nyss påpekade förhållandena påvisa, i vad avseende Göteborg betecknar en bättre förläggningssort än Stockholm, men jag anser mig nu icke kunna taga kammarens tid i anspråk genom att gå alltför mycket in i detalj härutinnan.

Nu säger man, att detta är ett lokalintresse. Man pekar förmodligen på, att de trettio motionärerna huvudsakligen äro från västra Sverige. Jag medger gärna, att det här gäller en lokalitetsfråga, därför att det för meteorologien verkligen behövs en lokalitet, som passar, för att den skall få fram de resultat, som man önskar. Om det gäller t. ex. ett institut för förädling av sockerbeter, tror jag icke att man förlägger detsamma till lappmarken, och ej heller tror jag, att om det gällde att få en förbättrad renskötsel, man skulle ha en anstalt för nämnda ändamål förlagd till Skåne. På samma sätt är det med en anstalt för den dynamiska meteorologien. I det hänseendet erbjuder Göteborg och västkusten i allmänhet så mycket bättre förutsättningar för, att man skall komma fram till goda resultat, i jämförelse med Stockholm, att det icke kan vara taltal om, att om man ser på det rent vetenskapliga och önskemålet

att få väderleksrapporterna förbättrade, man bör förlägga en anstalt för den dynamiska meteorologien till Göteborg.

Det finnes en punkt i den kungl. propositionen, som även har kommit med i utskottets utlåtande, men vilken jag icke här kan låta stå alldeles oemotsagd. Det säges nämligen där: 'Da väsentligen samma telegrammaterial användes för bearbetning till såväl stormvarningar som de dagliga väderleksrapporterna och därmed förenade väderleksföresägelser, vilka huvudsakligen tillkommit för jordbrukets behov, låter det tänka sig att, även om en förläggning till Göteborg skulle vara fördelaktig för västkusten och sjöfarten a dit angränsande vatten, densamma skulle medföra olägenheter för vissa av landets övriga delar och särskilt för jordbruket därstädes.' För min del kan jag icke förstå det befogade i ett sådant uttalande. Är det så, att västkusten är den plats, där man kan göra de bästa observationerna och har bättre möjligheter att få telegrafmeddelanden från orter, varifrån de primära och viktigare väderleksunderrättelserna komma, synes mig klart, att väderlektjänsten för landet i sin helhet skall bli bättre betjänad.

Det hände sig, att när jag ville ha underskrifter till motionen och då vände mig till vissa personer från östra Sverige, dessa ansågo, att de väderleksförhållanden, som vi hade mest kännning av på västkusten, icke hade så stor betydelse för ostkusten. En sådan åsikt vilar på en missuppfattning av hela det förevarande problemet, ty samma meteorologiska störningar, som åstadkomma en viss vindriktning och en viss bestämd väderlek å västkusten, orsaka även som regel motsvarande vindriktning och väderlek på ostkusten. Om ett lufttrycksminimum kommer från Nordsjön och Skagerack fram över Mellansverige, få vi i västra Sverige sydliga och västliga vindar. På ostkusten däremot åstadkommer samma väderleksstörning nordliga och ostliga vindar. Kan man alltså genom observationer på västkusten få klart för sig, hur denna väderleksstörning är beskaffad, förmår man även uppställa tillförlitliga prognoser icke blott för västkusten, utan även för ostkusten.

Nu kan jag icke finna, att man egentligen i sak har i utskotts-
betänkandet kommit med något, som motbevisar vad vi framhållit i vår motion. Man kryper i detta betänkande bakom Kungl. Maj:ts proposition, och i denna proposition åter ställer man sig bakom löne-
regleringskommittén och en del utlåtanden från diverse håll. Man har satt sig i sinnet, att det bör vara ett ämbetsverk av den vanliga normen, och sedan blir det en andrahandsfråga, huruvida detta ämbetsverk med avseende å en väsentlig del av sin verksamhet kommer att fungera på bästa sätt.

Här har utdelats en broschyr av chefen för hydrografiska byrån, däri han söker slå ned vissa punkter i motionen. Nu är att bemärka, att denne chef, åtminstone efter de uppgifter, som föreligga från professor Ekholm, icke är vad jag skulle ville kalla meteorologiskt utbildad. Han säger här bland annat: 'Den skarpa tudelning av meteorologien uti 'dynamisk meteorologi — väderlektjänst och stormvarningar —' samt 'klimatologi', som här ägt rum, är full-

log. samman-
slagning av
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

Ang. samman-
slagning av
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten
(Forts.)

komligt oriktig, därom äro säkert så gott som alla meteorologer ense. Detta påstående är icke riktigt, så vitt jag kan finna, ty jag har icke fått tag i någon meteorolog bland dem, som blivit omnämnda i denna broschyr eller i den kungl. propositionen, som går med på ett sådant uttalande. De uttala sig tvärtom direkt däremot. Jag kan icke finna annat, än att när denne broschyrförfattare ger sig in på denna sak, är det icke blott så, att han talar om vädret, utan också talar i vädret.

Såsom ärendet nu ligger, tjänar det naturligtvis ingenting till, att jag hemställer om bifall till motionen. Man får hoppas, att den utredning, som skall komma till stånd rörande förläggandet av en separat anstalt till Göteborg, skall ge till resultat, att denna anstalt blir väl anpassad för sin uppgift och får så stor självständighet som möjligt i sin verksamhet. Det enda jag nu kan göra är att i likhet med den föregående talaren hemställa om bifall till reservationen, vilket yrkande jag nu, herr talman, ber att få framställa.

Herr vice talmannen Hamilton: Eftersom den siste talaren icke gjorde annat yrkande än på bifall till reservationen, således endast riktade sig mot utskottets motivering, skall jag, här fatta mig helt kort.

Av den i detta ärende förebragta utredningen framgår, att det riktigaste i detta fall är att inrätta en anstalt här i Stockholm och icke, såsom motionärerna ifrågasatt, två dylika anstalter, en i Stockholm och en annan fullt självständig, avsedd för väderlekstjänst, i Göteborg. Utredningen har även visat, att en sammanslagning av meteorologiska anstalten och hydrografiska byrån skulle vara synnerligen lämplig, eftersom dessa två vetenskaper ifråga stå varandra ganska nära. Men utskottet har icke heller varit främmande för, att det möjligtvis även skulle vara till gagn att få en avdelning av anstalten förlagd till Göteborg, och därför har utskottet även hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke en avdelning av nu ifrågavarande anstalt framdeles borde komma till stånd i Göteborg.

Jag skall icke vidare inlåta mig på denna fråga, eftersom intet yrkande blivit gjort om avslag å utskottets hemställan. Vad motiveringen beträffar, är nog riktigast att, när man bifaller utskottets hemställan man även godkänner den motivering, vartill utskottet kommit.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets förevarande förslag.

Herr Björck: Herr talman! Denna fråga har varit uppe under så lång tid, att jag väl förstår, att det nu är små utsikter till att få en annan lösning av densamma, än den Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit. Här föreligger en utredningspräm av de dimensioner och det djupgående, att icke ens den näst föregående ärade

talarens navigationsförmåga varit tillräcklig för att klara de minor och kontraminor, som i rikt mått äro utlagda. Ett område i detta minhälte förefaller mig dock så pass allvarsamt, om det i fortsättningen skall ytterligare vidgas, att det kan vara skäl i att med några ord fästa uppmärksamheten på detsamma. Jag föranledes direkt därtill av den omständigheten, att en föregaende ärad talare nyss framhållit, att det vore något så ovanligt här landet, att det från enskilt håll ställdes i utsikt ett bestämt belopp i syfte att gagna en viss sak att man borde känna sig tacksam, när så någon gång skedde. Jag för min del har en alldeles annan uppfattning, ty det måste vara en ganska betänkelig sak, att enskilda personer utrustade med kapitaltillgångar, beredas möjlighet att med guld i hand inverka på riksdagens beslut i en eller annan riktning. Den omständigheten, att ett sadant moment ingår i det motionsvis framförda förslaget om att förlägga meteorologiska anstalten till Göteborg, har gjort mig ganska tveksam från början, ehuru jag är övertygad om, att det fanns starka sakliga skäl för en sådan åtgärd. Jag menar således, att man i stället för att uttrycka sin glädje och tacksamhet för det inträffade bör vara tacksam för att icke oftare dylika anbud göras åtföljda av bestämda villkor, i syfte att kanske hjälpa till, där sakskaalen tryta.

I det läge, frågan nu kommit, är det ju uppenbart, att icke någonting står att vinna för göteborgsintresset utöver vad som inneslutes i den skrivelse, som jordbruksutskottet här har föreslagit. Jag är också övertygad om att man på den vägen kan nå ganska tillfredsställande resultat och att västkustens berättigade intressen även på detta sätt kunna bliva vederbörligen tillgodosedda. Att så också skall bliva förhållandet, därför har ju redan departementschefen med öppet sinne för frågans stora betydelse givit talande uttryck.

Dylika utredningar bruka emellertid kräva lång tid. Det stora utredningsmaterial, som hopbragts under denna frågas förberedande behandling bör kunna giva mycken ledning även för bedömande av nu senast framkomna spörsmål och det synes mig därför vara angeläget att den utredning, som nu begäres, också verkligen genomföres med nödig skyndsamhet och gärna utan att alltför rikt tillfälle beredes förvillande sidoinflytelser på ena eller andra kanten att göra sig gällande.

Med dessa ord, som närmast framkallats av vad som här under debatten sagts, skall jag be att få yrka bifall till det föreliggande utskottsförslaget.

Herr Lübeck: Jag får be kammaren om överseende, för att jag nu tar uppmärksamheten i anspråk för att säga några ord i denna fråga, men eftersom här framkommit vissa principfrågor och jag dessutom är motionär i ämnet, har jag ansett mig kunna upptaga kammarens tid några ögonblick.

Jag har också den bestämda uppfattningen, att det icke duger att med en självständig anstalt i Göteborg sönderstycka den enhet-

Ang. samman-
slutning af
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

Ang. samman-
slutning av
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

lighet, som man här velat skapa i fråga om den meteorologisk-hydrografiska vetenskapen, tillämpad i praktiken. Det synes, som om man hade den föreställningen särskilt på det håll, där meningarna tagit sig uttryck i den s. k. Göteborgsmotionen, att den klimatologiska meteorologien skulle för framtiden spela en ganska underordnad roll och att den icke vore i behov av sådana utvecklingsmöjligheter som den dynamiska meteorologien. Enligt mitt förmenande är detta en missuppfattning av det verkliga förhållandet. Den klimatologiska meteorologien har, utan att jag nu skall närmare gå in på den saken, en stor betydelse, särskilt för jordbruket, icke minst med avseende å ställande av prognoser för denna näringsgren, men även för andra näringsgrenar.

Man synes vidare ha förbisett, när man talar om denna Göteborgsanstalt, att det finnes telegraf och att det endast rör sig om några få minuters tidsskillnad, när det gäller att sprida kännedom om resultatet av de observationer, som man gjort nere på västkusten. Man bortser vidare från det förhållandet, att även å Östersjöskusten det finnes en ganska viktig uppgift att fylla i fråga om stormvarningar för fiskare och andra sjöfarande.

Nu har särskilt av herr Thore åberopats, att professor Bjerknes, som ju är auktoritet i fråga om den dynamiska meteorologien, uttalat sig emot den sammanslagning, som här ifrågasättes. Men emot professor Bjerknes står dock i detta fall chefen för norska meteorologiska centralanstalten, professor Hesselberg, och sammanslagningsprojektet har också tillstyrkts av vår främste auktoritet, professor Hildebrandsson, liksom även av den svenska lantbruksstyrelsen, och detta bör väl kunna betyda något gent emot professor Bjerknes' uttalanden i denna sak.

Jag är redan förekommen av herr Björck i fråga om det anbud, som gjorts från Göteborgshåll, att ställa 125,000 kronor till förfogande, för den händelse en självständig anstalt skulle komma till stånd i Göteborg, under det att dessa penningar icke skulle stå till förfogande, om icke någon självständig anstalt där inrättades. Jag har ingenting att tillägga utöver vad herr Björck i det avseendet anförde, utan vill här instämma i hans uttalande. Jag tror icke, att erbjudanden under dylik form föra själva saken framåt, såsom nog också visat sig vid behandlingen av denna fråga inom utskottet och i övrigt inom riksdagen.

Då jag herr talman, begärde ordet, var det emellertid även för att yttra något angående en motion, som jag väckt i denna fråga och som går ut på, att man skulle vid denna sammanslagning se till, att chefen och avdelningscheferna vid den sammanslagna meteorologisk-hydrografiska anstalten finge förbättrade avlöningsförmåner. Det är enligt mitt förmenande absolut nödvändigt att se till, att de män, som skola leda denna nya organisation, fylla mycket högt ställda kvalifikationer, men jag är icke övertygad om, att detta önskemål skall komma att vinnas med det organisationsförslag, som av Kungl. Maj:t här framlagts. Jag ber att få erinra därom, att chefen för meteorologiska centralanstalten liksom även chefen för

hydrografiska byrån för närvarande har högre vetenskapliga kvalifikationer, än de nya avdelningscheferna för respektive avdelningar inom den sammanslagna anstalten skulle komma att ha. Såväl svenska teknologföreningen som svenska vattenkraftföreningen ha uttalat, att om Kungl. Maj:ts förslag nu bifalles, skulle faktiskt den vetenskapliga nivån inom ledningen för den nya anstalten komma att sänkas.

Ang. sammanslagning av hydrografiska byrån med meteorologiska centralanstalten.

(Forts.)

Jag kan följaktligen icke beteckna denna sammanslagning såsom ett framsteg annat än ur rent organisatorisk synpunkt: ur vetenskaplig och reell synpunkt kan jag däremot icke erkänna, att denna sammanslagning med de löner, som Kungl. Maj:t här föreslagit och den tjänsteställning, som avdelningscheferna enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att erhålla, innebär ett verkligt framsteg. Att det förhåller sig på detta sätt, beror enligt mitt förmenande därpå, att man inom löneregeringskommittén liksom även i viss mån hos Kungl. Maj:t och i riksdagen har en alltför stor benägenhet att nivellera, när det gäller lönerogleringar. Man söker jämförelser, och så kommer man fram, såsom också departementschefen här gjort, till sådana uttalanden som, låt vara att de röja en viss tvekan, dock gå ut på, att man icke är övertygad om, att en avlöning av 7,500 kronor är behöflig för en avdelningschef, utan att en byrådirektörsavlöning skulle i detta fall kunna anses vara tillfredsställande.

Jag har för min del den uppfattningen, att det mycket snart skall visa sig, att det icke är någon tillfredsställande lösning i avlöningshänseende, som med detta förslag kommer att vinnas, och ehuru jag nu icke med framgång kan göra något yrkande i denna fråga gent emot ett enhälligt utskott, vill jag uttala den bestämda förhoppningen, att det icke skall dröja alltför länge, innan man får emotse en genomgående revision i detta avseende. Man får icke fästa så stor vikt vid det förhållandet, att, såsom lönerogleringskommittén och utskottet kanske antagit, man har anledning att förvänta, att de och de personerna skola komma att söka dessa befattningar och låta sig nöja med de löner, som lönerogleringskommittén här föreslagit och Kungl. Maj:t sedermera, visserligen med någon förbättring, upptagit i sitt förslag. Man måste se med något vidare syn på denna sak, än vad man gjort i det förslag, som här framkommit.

Med anledning slutligen, herr talman, av att herr Thore åberopade professor Ekholm, skall jag be att få anföra ett omdöme, som professor Ekholm givit mig om det nu föreliggande förslaget. Professor Ekholm har visserligen varit en, om också ganska ljum motståndare till denna sammanslagningstanke, men han har likvisst gjort det uttalandet, att av de förslag, som i frågans senaste stadium framkommit, göteborgsförslaget vore det sämsta och det förslag, som jag för min del väckt om förbättrade avlöningsförmåner för avdelningscheferna, det bästa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. samman-
slagning av
hydrografiska
byrån med
meteorologiska
centralanstal-
ten.

(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal-
mannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev
utskottets hemställan i förevarande del av kammaren bifallen.

Härpå biföll kammaren vad utskottet i övrigt hemställt.

§ 5.

Ang. en jord-
kommission.

Vidare förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande,
nr 84, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående tillsättande av en jordkommission med närmare angivet
uppdrag.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets för-
beredande behandling hänvisad motion, nr 219, hade herr *Venner-
ström m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t an-
hålla om tillsättande av en jordkommission, bestående av för denna
sak intresserade och på området kunniga personer, med uppdrag

att på grundvalen av redan verkställda utredningar eller eftet
i mån av behov företagna undersökningar i detta syfte hos Kungl.
Maj:t föreslå åtgärder för återgång till kronans disposition av så-
dana till bruks understöd av kronan upplåtna allmänningar, kronosko-
gar, rekognitionsskogshemman och under bruk skatteköpta hemman,
där ändamålet med upplåtelsen genom brukens nedläggande förfelats,
vilka åtgärder skulle avse även andra fall, där större domäner från-
gått kronan på ett sådant sätt, att skäl förefunnes för en under-
sökning om huruvida statens rätt och bästa häri iakttagits:

att taga initiativ till dylika områdens upplåtande till odling och
kolonisation:

samt att hos Kungl. Maj:t föreslå sådana förändringar i lag-
stiftningen på detta område, som betingades av förändrade förhål-
landen och numera rådande allmän rättsuppfattning.

Utskottet hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl.
Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning
om och i vad mån den rättsliga omvårdnaden av kronans fasta egen-
dom skulle kunna uppdragas åt kammarkollegium samt om utred-
ningen därtill föranledde, för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Reservation hade emellertid avgivits av herr *Ernst A. Lindblad.*

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Vennerström*, som yttrade: Den motion som här före-
ligger är i det väsentliga en gammal bekant för kammarens leda-
möter. Det har dock nu skett ett ganska betydande framsteg i
fråga om handläggningen av samma fråga från föregående års riks-
dag. Föregående år har riksdagen varit synnerligen splittrad, och man
har icke kommit till något positivt resultat, utan enbart stannat
vid ett avslag, och någon skrivelse har icke blivit av riksdagen
avlåten uti denna fråga. Nu är utskottet på ett enda undantag

när fullständigt enhälligt och har samlat sig omkring en enda positiv linje. Man kan därför hoppas, att denna fråga skall vid denna riksdag föranleda ett samstämtigt beslut av riksdagens båda kamrar.

Så långt är alltså utskottets föreliggande betänkande även från min synpunkt rätt så fördelaktigt. Men om man granskar innehållet i den utredning, som utskottet här föreslagit, går denna betydligt mindre långt, än vad motionärerna för sin del hemställt, och ett bifall till förslaget skulle därför enligt min tanke innebära en väsentlig tillbakagång från den ställning, som andra kammaren i denna fråga intagit såväl 1916 som 1917 och även utskottsmajoriteten förstnämnda år intog, då frågan här förelåg på grund av motion från min sida. Den gången, år 1916, uttalade utskottet, att det var fullkomligt bekräftat genom utlåtande från kammarkollegium, att en tillfredsställande utredning ännu icke förelåg angående vare sig kronans egendom eller enskildas egendom i vad gällde de gruvor och fasta egendomar, rörande vilka enligt motionen en utredning borde komma till stånd. Det syntes såväl utskottet som kammarkollegium uppenbart, att ett dylikt tillstånd i längden icke kunde vara tillfredsställande vare sig för kronan eller de enskilda äganderättsinnehavarna, och utskottet ansåg därför, att en utredning i detta hänseende borde snarast möjligt verkställas genom statens försorg. Det förslag, som utskottet då framställde, gick också, såsom bekant, ut därpå, att utredning snarast möjligt måtte verkställas genom kammarkollegium angående äganderättsvillkoren i fråga om de i motionen berörda gruvor och fasta egendomar.

Om man ser efter, hur utskottet här formulerat sin kläm, finner man, att utskottet visserligen begär en utredning, men icke alls en utredning om de frågor, som här blivit bragta på tal i motionen, utan om en helt annan och väsentligen mindre fråga. Utskottet föreslår nämligen en utredning om och i vad mån den rättsliga omvårdnaden av kronans fasta egendom må kunna uppdragas åt kammarkollegium samt att utredningens resultat eventuellt måtte framläggas i form av förslag till riksdagen. Det vill säga, att utskottet tar fasta på det i och för sig rätt bedrövliga förhållandet, att frågorna om denna äganderätt voro splittrade på olika departement. En del vilade hos kammarkollegium, en del hos domänstyrelsen o. s. v. Det är även i och för sig enligt min tanke behjärtansvärt, att alla dessa trassliga frågor bliva om möjligt samlade inom ett enda forum, bliva sammandragna till handläggning inom exempelvis kammarkollegium. Jag vill således för min del erkänna det behjärtansvärda uti, att verkligen en utredning kommer till stånd uti denna punkt.

Men även om denna utredning nu kommer till stånd, träffar man därför icke på något sätt den fråga, som jag här tagit sikte på, nämligen en utredning om de trassliga äganderättsvillkoren i förevarande fall, om skiljaktigheterna mellan kronans egendomar å ena sidan och vissa enskildas egendomar å den andra sidan. Den

Ang. en jord-
kommission.

(Forts.)

frågan ligger fullkomligt i det fria, och en utredning lagd efter utskottets linjer kommer visst icke att innebära någon som helst utredning angående den äganderettsfråga, vilken jag för min del liksom de övriga motionärerna anser, att man här närmast bör taga sikte på.

Jag är sålunda allt fortfarande i likhet med utskottet år 1916 av den uppfattningen, att en utredning angående dessa synnerligen trassliga äganderettsförhållanden bör komma till stånd, och jag anser, lika väl som jag förut gjort, att denna utredning bör verkställas, icke såsom utskottet en gång föreslagit, av kammarkollegium, utan av en speciell kommission, en jordkommission, ett slags kungl. kommitté. Skälet för denna min ståndpunkt är först och främst det, att vid denna utredning böra de civila lekmannelementen spela en betydande roll, och saken bör icke enbart handläggas från de speciella ämbetsmannasynpunkterna. Vidare föreligger här den omständigheten, att det synes mig något oförligt att anförtro denna synnerligen viktiga utredning åt just det Kungl. Maj:ts ämbetsverk, på vars ansvar det till stor del vilar, att en hel del av kronans egendomar under gångna tider förmligen blivit bortslarvade. Därjämte skulle en utredning av en speciell kommitté verkställas betydligt snabbare, än om detta uppdrag lämnades åt kammarkollegium, då detta ämbetsverk, såsom bekant, redan förut är synnerligen belastat och rentav överbelastat med arbete.

Med stöd av dessa korta ord ber jag att få yrka bifall till min motion. Jag vet ju, att detta icke kan föranleda någon förändring, ty saken är efter utskottets enhälliga ståndpunkt tämligen klar, men jag har i alla fall genom att yrka bifall till motionen velat, såsom det heter, rädda min själ.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll, att andra kammaren vid föregående tillfällen, då detta ärende behandlats, gått längre än vad som nu föreslas. Ja, men kamrarna ha i denna fråga ständigt ställt sig på olika ståndpunkt, och den skrivelse, vi önska avläten från riksdagen till regeringen, har hittills alltid strandat på första kammarens motstånd. Huvudsaken är, att denna fråga blir löst så, att den rättsliga värden av statens egendom blir omhändertagen av en och samma myndighet. Och det är tydligt, att då bör kammarkollegium få uppdraget. Man förstår behovet härav, då man vet, att staten haft så litet reda på vad den ägt, att den till och med skulle någon gång ha återköpt sin egen egendom. Nu har emellertid en kompromiss åstadkommits inom jordbruksutskottet, och utskottet har blivit enigt. Under sådana förhållanden är att hoppas, att första kammaren skall gå med på det förslag som nu föreligger. Och jag tror, att om förslaget bifalles, så ha vi i alla fall kommit

ett gott stycke mot målet för våra önsknin- *Ang. en jord-*
 huvudsaken av vad vi satt som vårt mål. *kommission.*

Jag ber under sadana förhållanden att få yrka bifall till utskottets förslag. *(Forts.)*

Herr Hage: Herr talman, mina herrar! Jag har, då denna fråga föregående är behandlad, suttit i jordbruksutskottet. Jag har da reserverat mig för bifall till motionen. I år har jag icke varit i tillfälle att sitta i utskottet vid behandlingen av denna fråga på grund av placering för tillfället i ett annat utskott. I annat fall hade jag för min del i år likaväl som i fjol avgivit reservation med yrkande om bifall till motionen. Jag anser icke, att vad som här anförts, är så övertygande, att det på något sätt är en anledning för mig att frånträda min gamla ståndpunkt.

Jag skall nu icke tillåta mig att säga mera härom, utan ber endast, herr talman, att få yrka bifall till herr Vennerströms förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i årets statsverkproposition avdelning utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena dels under punkt 4 angående egnahemslånefonden gjorda framställning dels ock under punkt 7 angående allmänna nyodlingslånefonden framställda förslag jämte två i ämnena väckta motioner; och blev utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Västerås av kronoegendomen Vallby nr 4 i Västmanlands län. *Ang. försäljning av kronoegendomen Vallby nr 4.*

I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 282, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att kronoegendomen Vallby nr 4 i Sankt Ilians socken av Västmanlands län finge till staden Västerås försäljas mot en köpeskilling av 129,000 kronor, att vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, samt under villkor i övrigt:

att innehavaren av lägenheten Pettersberg, August Karlsson, och hans hustru skulle äga att under sin återstående livstid innehava denna lägenhet på enahanda villkor, som nu vore gällande; samt att staden ensam bestrede kostnaderna för köpets lagfarande.

Aug. försälj-
ning av krono-
egendomen
Vallby nr 4.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte medgiva, att — — —
lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — 182,000 kronor — — —
köpets lagfarande.

(Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Jag ber att med några få ord få fästa uppmärksamheten vid det föreliggande ärendet.

Som herrarna finna, har Kungl. Maj:t med anledning av en framställning från Västerås stadsfullmäktige föreslagit, att kronoegendomen Vallby nr 4 i Sankt Ilians socken i Västmanland skulle försäljas till Västerås stad för ett pris av 129,000 kronor. Av den till Kungl. Maj:t av Västerås stadsfullmäktige gjorda framställningen framgår bland annat, att staden behöver större delen av egendomen för anläggande av en ny kyrkogård. Förutom sambandet med kyrkogårdsfrågan är det huvudsakligen ett naturskyddsintresse eller naturskyddssyfte, som förestavat stadens önskan att förvärva ifrågakvarande egendom. Stadsfullmäktige säga nämligen i sin framställning bl. a.: »Den del av egendomen, som ligger närmast staden, utgöres av ett utomordentligt vackert och för hela trakten omkring karaktäristiskt, på en hög bergås intill Svartån befintligt gammalt furubestånd, kallat Trunslagarskogen. Detta skogsområde utgör därjämte en mycket omtyckt och livligt besökt promenadplats. Det är givetvis för dem, som äro måna om tillvaratagande av de skönhetsvärden, som finnas inom staden och i dess omgivningar, av särskilt intresse att icke genom avverkning eller eljest denna skogs-trakts betydelse i berörda avseende går förlorad.» Det är sålunda jämväl för att kunna tillvartaga och skydda dessa och andra naturvärden i stadens närhet, som staden önskar förvärva egendomen.

Såväl domänintendenten som länsstyrelsen ävensom vederbörande skogstjänstemän och domänstyrelsen ha förordat, att stadens framställning måtte vinna beaktande. Skogstjänstemännen ha framhållit, att om staden köpte egendomen, komme den vackra skogen att bevaras, under det att den av enskild köpare troligen skulle genast skövlas.

Om sålunda fullständig enighet råder bland de hörda myndigheterna därom, att staden bör få köpa egendomen, så föreliggande däremot delade meningar rörande priset. Domänintendenten med gode män har värderat egendomen till i runt tal 182,000 kronor. Man synes ha kommit till detta belopp under den förutsättningen, att en stor del av egendomen skulle kunna användas till upplåtande av byggnadstomter och vidare att skogen skulle avverkas och försäljas, vilket, som jag nyss nämnt, icke skulle bli fallet, utan skogen skulle bevaras såsom park. Och beträffande möjligheten att upplåta en del av egendomen till tomtplatser, så ligga förhållandena på det sättet, att detta icke ännu på lång tid låter sig göra på den grund, att staden icke utvecklar sig åt detta håll. Och då det ännu finns obebyggda tomtområden med bättre läge så är det givet, att

ingen byggnadsverksamhet för närvarande kan komma att ske på detta område, utan den del som inte behövs för kyrkogården, kommer fortfarande att användas till jordbruk. Emellertid har länsstyrelsen yttrat sig i prisfrågan och därvid enligt referat i den kungl. propositionen framhållit följande: »Med hänsyn till att tillräckliga byggnadsområden erbjöde sig närmare staden, ansåge länsstyrelsen det kunna med största sannolikhet antagas, att egendomen i en blivande köparens hand fortfarande under lång framtid komme att disponeras såsom jordbruksfastighet. Det syntes därför ingalunda med säkerhet kunna förväntas, att egendomen, vars hävd syntes vara i viss mån eftersatt, skulle, även i betraktande av dess läge i stadens grannskap, finna köpare till det åsatta priset. På grund härav ansåge länsstyrelsen tillräckliga betingelser icke föreligga för bestämmande av egendomens saluvärde till så högt belopp, som uppskattningsmännen föreslagit, utan syntes en jämkning skäliggen böra vidtagas i uppskattningsvärdet.» Detta var alltså länsstyrelsens uppfattning rörande uppskattningen. Vidare har domänstyrelsen för sin del ansett, att beloppet skulle kunna nedprutas med 10 %. Kungl. Maj:t har efter närmare omprövning också funnit det av uppskattningsmännen åsatta priset vara för högt och i propositionen föreslagit en köpeskillning av, som jag nys nämnde, 129,000 kronor. Härvid har Kungl. Maj:t särskilt fäst avseende vid att en väsentlig del av egendomen är avsedd att användas till kyrkogård och således icke kan upplåtas till tomter.

Nu vill jag nämna, att Västerås stad har, då det blev fråga om inköp av denna egendom, tillkallat ett par på området kunniga och erfarna män att värdera egendomen och förstärkt dessa att fullt opartiskt göra värderingen. Dessa värderingsmän ha utgått från det värde, som egendomen för närvarande kan ha vid försäljning till den högstbjudande, och på grund av denna av staden föranstaltade värdering ha stadens drätselkammare och magistrat kommit till ett värde på egendomen, sådan den för närvarande finnes, av 90,000 kronor. Detta belopp ha stadsfullmäktige funnit skäligt och erbjudit sig att betala för egendomen i fråga.

Nu har emellertid jordbruksutskottet icke tagit hänsyn till vad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit, utan ansett, att det högsta värderingsbeloppet borde åsättas egendomen och att sålunda staden skulle betala det av statens uppskattningsmän föreslagna priset, nämligen 182,000 kronor, ehuru, som jag nys framhållit, de i saken hörda myndigheterna allesamman ha ansett, att det priset varit för högt, till och med domänstyrelsen, som har ansett, att man borde kunna pruta 10 %.

För att visa, hur detta pris ställer sig, jämfört med priset på de egendomar, som Västerås stad under senare åren har förvärvat, skall jag be att få anföra några siffror. Västerås stad har sedan 1908 inköpt egendomar runt omkring staden till ett värde av 540,000 kronor med en sammanlagd areal av 942 tunnland. Bland de sålunda inköpta egendomarna finnes en, som är fullt jämförbar med den här ifrågakommande, både beträffande läge och beskaffenhet. Den-

Ang. försäljning av kronoegendomen Vallby nr 4.
(Forts.)

Ang. försäljning av kronoegendomen Vallby nr 4.
(Forts.)

na egendom inköptes 1913, och för den betalade staden 50,000 kronor. Den har en areal av 82 tunnland; inköpspriset blev sålunda omkring 600 kronor per tunnland. Vad begär nu jordbruksutskottet, att man här skulle ge för den nu ifrågavarande egendomen? Jo, då denna består av 120 tunnland, skulle priset sålunda enligt utskottets förslag komma på 1.516 kronor per tunnland. Nu kan man här invända: Ja, det var 1913, som staden betalade 600 kronor per tunnland för den nyss nämnda, jämförbara egendomen. Sedan dess ha fastighetsvärdena ökat på grund av pennigvärdets fall. Ja, till en del, men jag skulle vilja tillägga, till större delen på grund av jobberi med fastigheter.

Nu vill jag fråga kammarens ledamöter, om de kunna anse det vara riktigt, att staten för sin del bör bidraga till att bringa upp jordvärdena omkring våra stadssamhällen och därigenom öka de svårigheter, som dessa samhällen i regel ha, särskilt för närvarande, i fråga om bostadsmöjligheter. För min del hyser jag den uppfattningen, att det bör åligga både staten och kommunerna att försöka så reglera tomtpriserna, att de icke komma upp i en oskälighöjd och därigenom inverka menligt på bostadsförhållandena. När så är förhållandet, synes det mig, som om kammaren här borde kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag i ärendet. Ty det ligger — jag ber att få betona det ännu en gång — det ligger en viss fara i att staten, det allmänna, skall bidraga till att bringa upp markvärdena till, som jag nämnde, oskälighöjd, och att detta sedan skall inverka försvärande på bostadsförhållandena.

Ja, herr talman, jag skall icke uppehålla tiden längre. Jag kan ju endast till sist be att få nämna, att å denna jordegendom har staten nu en arrendeinkomst av 580 kronor per år. Det kan ju vara skäl i att något taga i betraktande även detta. Jag her sålunda, herr talman, då jag icke kan komma lägre, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, ehuru jag vill säga det, att jag här inte kan svara för, huruvida stadsfullmäktige ens äro benägna att betala ett sådant pris för denna egendom. Ty även med det priset komma markvärdena omkring staden att höjas utöver vad de för närvarande äro.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Det är en mycket vansklighet för ett utskott att kunna bedöma jordvärdena å de kronoegendomar, som skola upplåtas till försäljning, då man icke har annat att hålla sig till än de handlingar, som finnas tillgängliga, och då man icke känner förhållandena och icke varit på platsen. Men i jordbruksutskottets första avdelning, där vi haft denna fråga till behandling, ha vi varit enhälliga, och det ha vi varit även inom utskottet, och kommit till den uppfattningen, att den värdering, som värderingsmännen uppgjort, vilken värdering slutar på 182,000 kronor, icke skulle kunna anses vara för hög, då man tänker på det läge egendomen har omedelbart inpå Västerås och då man icke har att räkna med det vanliga jordvärdet, som det räknas med, då en egendom skall användas till jordbruk, utan man

har att räkna med tomtvärde, då området huvudsakligen är avsett för tomter.

På denna egendom ha även värderingsmännen uppskattat växande skog till värde av 57,878 kronor, och åbyggnaderna ha uppskattats till ett värde av 10,050 kronor. Nu har departementschefen på framställning av Västerås stad, vilken ansett summan vara för hög, gjort en nedsättning; sedan han räknat ifrån 25 % av värdet av åbyggnaderna, kommer han till en summa av 129,000 kronor. Den föregående ärade talaren framhöll, att det icke skulle vara meningen att bebygga detta område, utan en del skulle upplåtas till kyrkogård, och det övriga skulle icke användas till byggnadstomter, men av handlingarna framgår att stadsfullmäktige sagt, att åbyggnaderna hade de icke användning för därför att egendomen skulle styckas till tomter. Därför ansågo de, att nämnda belopp vad åbyggnaderna beträffar skulle frånräknas försäljningssumman.

Vi ha inom avdelningen haft den uppfattningen, att man här haft att göra med ett fall, en jordavsöndring, där jordens egentliga värde utgöres av tomtvärde. Nu sade den föregående talaren, att staten bör icke genom högre jordpriser driva upp jordvärdena i städernas närhet. Det är alldeles riktigt, men man har icke någon garanti för att de städer, vilka köpa kronans jordegendomar, som ligga intill städerna, icke komma att driva upp tomtvärdena. Hade man garanti för att de människor, som komma att bygga på dessa marker, finge marken för det pris, som staten upplåtit den till, kunde man lättare gå med på det. Det är klart, att vilka samhällen som helst, som köpa jord, försöka få den så billigt som möjligt, och det gäller naturligtvis även Västerås stad.

Det är som jag framhöll, mycket svårt för utskottet att bilda sig en bestämd uppfattning om värdet på en egendom, som man aldrig sett, då man icke har annat att döma efter än handlingarna. Då har man icke annat att hålla sig till än den i vederbörlig ordning verkställda uppskattningen, som gjorts för försäljning av kronans egendomar. Det är på denna uppskattning, som avdelningen och sedan utskottet stött sig, då vi kommit till det resultat, som vi kommit till i utlåtandet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Herr talman! Att herr Larsson i Västerås håller på att Västerås stad bör ha så billigt pris som möjligt, är inte märkvärdigt. Det kan ingen undra på det, ty man håller gärna med den man äter med. Men det får jag säga, att vad han nämnt om att tomtpriserna skulle drivas upp i höjden genom det av värderingsmännen åsatta beloppet kan icke hålla streck, ty sannerligen vill Västerås stad hålla tomtpriserna till 1,500 kronor tunnlandet strax utanför Västerås stad, så kan ingen klaga över tomtpriset. Om vi titta på förhållandena utanför andra städer i Sveriges land, så skola vi komma till den åsikten, att priset är ofantligt billigt.

Ang. försäljning av kronoegendomen Vallby nr 4.
(Forts.)

Jag är alldeles viss om att om en jobbare finge köpa denna egendom, som det här är fråga om, skulle han förtjäna betydliga belopp, och det vore mycket sorgligt. Jag tror därför, att det förslag, utskottet kommit till, är mycket humant, och ber att få yrka bifall till det.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag skall icke länge uppehålla tiden. Man kan ju som herr Åkerlund anse, att Västerås stad får denna statens egendom till billigt pris. Jag tror dock, att jag har visat, att priset icke är billigt, även om man bifaller Kungl. Maj:ts förslag. Jag har visat med siffror, att priset blir högre, än staden har betalat till enskilda för egendomar av samma beskaffenhet i stadens närhet. Jag ber att få fästa den siste ärade talarens uppmärksamhet jämväl därpå, att i en stad vill man icke bebygga ett område utan vidare, sådant det är. Ett dylikt område måste regleras, där skall ordnas med vägar och gator, framdragas vatten- och avloppsledningar samt belyningsledningar o. s. v. Sålunda tror jag, att man icke kan säga, att detta är något billigt pris, om hänsyn tages även till dessa extra kostnader.

För min del vill jag icke alls plädera för att staten skall avstå någon jord ens till en kommun utan att ha ordentligt betalt för det. I detta fall anser jag att staten får ordentligt betalt även om egendomen säljes för 90,000 kronor. Jag vill likväl icke yrka på det, utan inskränker mig till att yrka bifall till det av Kungl. Maj:ts föreslagna beloppet, 129,000 kronor.

Nu sade talaren från jordbruksutskottet, den näst siste talaren, att hade man garanti för att städerna icke själva jobbade upp priserna, utan att allmänheten kunde få fördel av att staten sålde till hyggliga pris, då kunde han för sin del vara med om saken, och han ansåg, att jordbruksutskottet borde vara med om en sådan politik. Jag vill då beträffande Västerås stad upplysa om, att staden har haft bostadssvårigheter under många år. Den har i sin tomtpolitik tillämpat den principen, att den icke i något fall har tagit mer för tomterna än självkostnadspriset. För vissa områden, avsedda att bebyggas med mindre bostadslägenheter, har staden till och med gått under självkostnadspriset för att kunna åstadkomma bostadsproduktion.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Är det så, att riksdagen anser, att den icke kan gå till mötes i detta fall, blir det för staden att se sig om efter ett annat område till kyrkogård. Det är behovet av ny kyrkogård som utgör huvudsyftet med inköpet av egendomen. Tomtmark för byggnadsändamål finnes förut på andra bättre belägna områden. Jag vill än en gång betona, att på det håll, där egendomen ligger, finnes icke utsikt att inom en överskådlig framtid åstadkomma försäljning av tomter för bebyggande.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag hade inte tänkt behöva yttra mig i detta spörsmål, men uppkallades av den

Ang. försäljning av kronoegendomen Vallby nr 4.
(Forts.)

siste ärade talaren, då han påstod, att även om det av Kungl. Maj:t föreslagna priset på egendomen, 129,000 kronor, skulle bliva fastställt, så är dock priset mycket högt. Ja, men herr Larsson, har jorden då intet värde i Västerästrakten, alldeles intill Västerås stad? Herr Larsson nämnde nyss, att staden betalt 600 kronor tunnlandet för mark, och menade, att det var ett billigt pris. Värderingen av denna egendom utvisar, att där finnes skog för 58,000 kronor och byggnader för 10,000. Drager man dessa 68,000 från det pris Kungl. Maj:t tänkt sig, 129,000, återstår för själva jorden 61,000 kronor, vilket motsvarar ett pris av 500 kronor per tunnland, således lägre än staden förut betalt för jord.

Nu säger herr Larsson: Ja, men skogen skall stå kvar, ty området skall begagnas såsom park. Ja, det är naturligtvis härligt för staden att ha en park, men staden skall väl i alla fall inte få denna park till skänks. Jag föreställer mig, att det pris, jordbruksutskottet ansett vara det riktiga, och som är grundat på värdering av domänintendenten och domänvärderingsmännen, också är ett skäligt pris. Det är naturligtvis omöjligt för jordbruksutskottets ledamöter, som icke sett egendomen, att få ett klart begrepp om den saken, utan man får lita på värderingen. Jordegendomen, åtminstone en stor del av densamma, har av värderingsmännen befunnits synnerligen lämplig att stycka till tomter. Läget mellan en landsväg och Svartån är utmärkt, förklara de, och trakten skall vara naturskön. Vill staten skänka bort 53,000 kronor till Västerås stad, så må ju så vara, men då skall staden åtminstone erkänna att den fått dem som gåva.

Jag hade som sagt icke tänkt yttra mig i frågan, men då herr Larsson påstår, att priserna skulle vara jobbarpriser, så kan det inte hjälpas att man finner ett sådant uttalande kräva svar.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag har icke kunnat låta detta ärende gå förbi utan att säga några ord. Jag ber då till en början få nämna, att jag icke hunnit på förhand läsa handlingarna utan först nu fått reda på, hur det var ställt. Och då måste jag säga, att min uppfattning står i fullständig överensstämmelse med den, som herr Viktor Larsson uttalat, och som är i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan icke alls förlika mig med, att man driver jordpolitik från statens sida på ett sådant otillfredsställande sätt. Med hänsyn till de omständigheter, som hava framkommit i sammanhang med detta förslag, synes det mig, att priset är tillräckligt högt. Det får icke bli så, att, då rikets städer uppträda som köpare av statens mark, de få betala för mycket för denna mark. En sådan politik inverkar också utan tvivel på den allmänna prisstegringen på jord omkring ett samhälle och vållar därigenom svårigheter i den viktigaste fråga, som i utveckling stadda samhällen ha att lösa, nämligen bostadsfrågan.

Med dessa korta ord och i full anslutning till herr Viktor Larssons framställning ber jag, herr talman, att få yrka bifall till hans förslag.

Herr Källman instämde häruti.

Ang. försälj-
ning av krono-
egendomen
Vällby nr 4.
(Forts.)

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, bara ett par ord! Jag vill till herr vice talmannen säga det, att på den egendom, som jag tillät mig anställa jämförelse med, fanns också skog, och jag sökte göra tydligt, att denna egendom både till läge och beskaffenhet var jämförlig med den nu ifrågakvarande. Således kan man, om man skall göra en jämförelse härvidlag, icke taga åkerbruksjorden för sig och skogen för sig, utan man måste taga hela arealen, då man skall göra en sådan jämförelse.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med avslag å jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 86, bifaller Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 56 ja, men 65 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendommar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen den 22 mars 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 226, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att i de i berörda protokoll närmare angivna, under 7 särskilda punkter upptagna ärenden medgiva försäljning av kronoegendommar eller upplåtande av lägenheter från sådana egendommar.

Efter föredragning av utskottets framställningar i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i punkterna 1)–6) av förevarande proposition blevo desamma av kammaren bifallna.

I punkten 7) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att ett i statsrådsprotokollet omförmålt område om 6,460 hektar av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Gällkvist nr 1 med kronolägenheten Skara Djurgårdsäng i Skara socken av Skaraborgs län finge försäljas till staden Skara mot köpeskillning, vars belopp skulle på stadens bekostnad bestämmas av tre gode män, av vilka en utsåges av Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och en av staden samt domaren i orten skulle vara den tredje, dock att köpeskillingen ej finge understiga ett belopp av 32,300 kronor, samt under villkor i övrigt,

Ang. försäljning av ett område från kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Gällkvist nr 1.

att köpeskillingen erlades senast å tillträdesdagen och inbetalades till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet;

att köparen, där så från kronans sida påfordrades, uppförde och för framtiden underhölle stängsel i områdets gräns mot kronans mark; att köparen ensam vidkändes de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader;

att kronan eller egendomens arrendator tillhöriga byggnader finge under tiden till och med år 1925 kvarvara och nyttjas utan ersättning till köparen; samt

att i köpet ej inginge utmed landsvägen befintliga stenmur och stenupplag.

I samband med denna framställning hade utskottet förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 387 av herr *Andersson* i Milsmåden, vari hemstälts,

att riksdagen vill besluta, att ett område om 6,46 hektar av — — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — den tredje, samt under villkor i övrigt.

att köpeskillingen — — — och stenupplag.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr *Andersson* i Milsmåden yttrade: Herr talman! Såsom framgår av min motion angående försäljning av kronoegendomen Gällkvist har jag ansett, att värderingsmännen, som skulle värdera jorden, icke borde vara bundna vid ett bestämt belopp såsom både departementschefen och utskottet föreslagit, utan att detta villkor skulle bortfalla. Jag säger ingenting om, att departementschefen föreslagit detta villkor och icke heller något om att utskottet i sin helhet är av samma uppfattning. Kungl. Maj:t och utskottet måste ju lita på sina underordnade organ, myndigheter och andra, som yttrat sig i saken, men den som på ort och ställe sett, hur denna mark ser ut, skall snart finna, att man här råkat sätta ett alltför högt pris, vilket jag anser bör sänkas.

Jorden är av mig jämte patron Ekberg värderad som lantbruksegendom nära intill stad, och vi ha kommit till så höga priser, att vi ha satt impedimenten till 400 kronor per hektar och det

Ang. försäljning av ett område från kronoegen-
domen^{1/2}, man-
tal Gällkvist
nr 1.

(Forts.)

mätte väl vara tillräckligt högt. Emellertid säger utskottet här, att denna jord ligger intill staden och inskjuter med en kil i denna. I själva verket förhåller det sig så, att det går en bäck eller kanal mellan staden och denna lantegendom, och sedan är det en landsväg. På västra sidan om denna landsväg ligga endast smålägenheter. Staden har nu tänkt inköpa jorden för att bereda fabriksarbetare och andra mindre bemedlade tillfälle att skaffa sig ett eget hem. Riksdagen har ju under flera år arbetat på att å ena sidan uppmuntra byggnadsverksamheten och å andra sidan avhjälpa bostadsbristen. Men på grund av det höga pris, som nu är åsatt, kommer en hämsko att läggas på denna verksamhet; de mindre bemedlade kunna icke köpa sig jord från detta område, ty priserna komma att gå upp till kanhända 2 kronor kvadratmetern.

Jag vill även nämna, att jag varit med i en expropriationsnämnd och exproprierat jord för Skara—Timmersdalabanans räkning. Denna jord, som ligger in på staden, åsattes ett pris av 1 krona 50 öre kvadratmetern, men där förhöll det sig så, att det fanns handlingar, som styrkte, att ägaren till jorden hade en inkomst från densamma, som motsvarande 1 krona 50 öre kvadratmetern.

Jag kan även nämna, att den arrendesumma som man kan beräkna på denna areal, skulle, enligt arrendeuppskattningsnämnden, gå på inalles 290 kronor. Denna siffra kan ju icke läggas till grund för det värde, som vi här skola åsätta, och jag vill icke heller påstå, att man skall lägga till grund det värde, som jag och patron Ekberg åsatte, ty det var endast jordbruksvärdet, utan man måste taga en del av jorden för sig och beräkna den efter tomtvärde, varvid dock är att märka, att denna jord delvis utgöres av impedimenter med stora vattenpölar eller dammar, så att det blir stora svårigheter för att få lämpliga byggnadsplatser där; en del av området går det nog inte alls att bebygga.

Jag skall nu inte uttänja debatten längre, utan endast yrka bifall till min motion, ty det skulle vara att räcka de mindre bemedlade en hjälpande hand, så att de kunde bli i tillfälle att skaffa sig bostäder, och likaså skulle byggnadsverksamheten i staden därigenom befrämjas.

Vidare anförde:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande frågan är ju av samma art, som den vi nyss behandlade. De områden det här gäller ligga alldeles intill staden; när vi mätt upp avståndet på kartan, befanns det vara 1,200 å 1.500 meter från stadens centrum till det stycke varom nu är fråga. Det är nog sant, att någon del av detta stycke föreföll att vara besvärat av vattendrag, men ser man på det genomsnittspris för hela området, som man kommit till vid värderingen, så kan ingen påstå annat än att det är ganska billigt, ja så billigt, att om

man nere i Skåne, ute på rama bondlandet, som man säger, långt ifrån städer och annat vill köpa ett sådant stycke, så får man betala mera per kvadratmeter än för detta stycke, som låg, man kan nästan säga som en stadsjord omedelbart in på stadens centrum. Jag kan icke finna något rimligt skäl i eller att det skulle vara en riktig tanke, att staten, som det yttrades nyss, skall nästan skänka bort jorden, för att det skall bliva billiga tomtpriser. Det är alldeles orimligt. Man brukar eljest säga, att staten skall taga vara på sitt och sköta det litet ekonomiskt och då böra vi även taga vara på statens jord. Staten bör måhända icke uppträda fullt så affärsmässigt som en enskild säljare kan göra, men det torde vara ställt utom allt tvivel, att hade en enskild man ägt detta stycke, så hade det sannerligen kostat helt andra pengar. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. försäljning av ett område från kronoegen- domen $\frac{1}{2}$ man- tal Gällkvist nr 1.

(Forts.)

Herr Andersson i Milsmaden: Herr talman! Ja, den siste ärade talaren är ju från det feta Skåne, och det är stor skillnad på Skånes jord och denna jord. Om herr Olsson finge se, hur detta område ser ut, skulle han få en helt annan uppfattning. Jag vill betona, att här är det inte meningen att skänka bort något, jag vill endast, att värderingsmännen skola bli tre, och jag tror, att man kan lita lika mycket på dessa tre som på de två, som vid första tillfället utförde värderingen. Men dessa tre värderingsmän böra enligt mitt förmenande ha fria händer och icke vara bundna vid ett visst minimipris. Jag har tänkt mig saken så, att om de icke kunna komma upp till detta höga värde, så skulle detta ha till följd, att ingen affär bleve av på grund av att staden icke kunde lösa in området. Därför har jag gjort denna framställning, att det skulle vara tre värderingsmän, och något annat yrkande har jag icke.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. När en stad inköper mark, så kan det väl icke vara därför att den ämnar driva jordbruk, utan det är naturligtvis för att kunna uppföra bostäder och för att tillgodose andra ändamål för stadens eget bruk. Men då kan det heller icke vara i sin ordning, att man värderar jorden som vanlig åkerjord. Det är dock något helt annat, och värderingen blir helt annorlunda, om jorden betraktas med hänsyn härtill. Gå vi fram på detta sätt, som nu föreslagits, så att riksdagen jämt och ständigt skall gå under vad värderingsmännen, som staten själv utsett, har värderat jorden till, vart skola vi då komma hän? Det är ju tydligt, att dessa värderingsmän skola säga till sig själva: Låt oss sätta priset så lågt som möjligt, ty det skall ändå tryckas ned och då tjänar det ingenting till att sätta det högre. En farlig taktik är detta, och man kan icke begära, att värderingsmännen skola förfara efter bästa förstånd, då de jämt bli korrigerade av riksdagen. Jag anser, att starkare skäl böra fordras för nedsättning i värderingssumman än vad här förebragts och vidhåller mitt yrkande.

Ang. försälj-
ning av ett
område från
kronoegen-
domen¹/man-
tal Gällkvist
nr 1.

(Forts.)

Herr Billqvist: Herr talman! Denna fråga ligger annorlunda än den vi nyss avgjorde. Här har nämligen den första värderingsnämnden bestämt ett pris, som den andra nämnden icke skulle få gå under. Det är nu icke alldeles givet, att denna senare nämnd kommer att göra det, utan den kommer nog att värdera jorden efter vad den verkliga är värd och tager kanske hänsyn till, att det skall bliva tomter och icke åkrar. Den, som i likhet med herr Andersson i Milsmaden och mig sett denna jord många gånger, kan intyga, att det pris, som den första värderingsnämnden åsatte, är bra högt tilltaget. Om så icke är förhållandet, kommer nog priset att bliva lika högt eller till och med högre vid den nya värderingen. Det är icke heller att antaga att staden på det hållet kommer att göra några större förtjänster på jorden, ty det är icke den finare stadsdelen det här gäller, utan den stadsdel, dit arbetarbefolkningen i Skara brukar taga sin tillflykt. Och som industrien i Skara börjat blomstra upp rätt mycket på senare åren, är det tydligen av behovet påkallat, att arbetarna få köpa tomter för anständigt pris.

På grund härav ber jag få yrka bifall till herr Anderssons motion och avslag på utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman! Jag instämmer med den siste ärade talaren, att denna fråga har ett något annorlunda läge än den förra. Skillnaden är den, att när det ärende vi nyss behandlade kom till Kungl. Maj:t, så ansåg Kungl. Maj:t, att värderingsnämnden värderat väl högt, och framlade därför ett förslag, som upptog ett lägre belopp än det, som värderingsnämnden åsatt. — Här är det ett annat förhållande. Här har Kungl. Maj:t vid ärendets granskning funnit, att den värdering, som den förra nämnden gjort, icke var så hög, och därför har Kungl. Maj:t beslutat, att då ny värdering skall verkställas, denna icke får gå under det pris, som den förra värderingsnämnden åsatte. Jag anser således att då kammaren biföll utskottets förslag i det förra ärendet, så kan kammaren i detta ärende icke bifalla motionärens förslag, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

§ 9.

Slutligen föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående längden å saluhållen ved; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

§ 10.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Grimbo, nr 449, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 363, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;

herrar *Hage* och *Berg* i Katrineholm, nr 450, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 381, angående tillfällig lönereglering för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.;

herr *Bärg* i Katrineholm *m. fl.*, nr 451, i anledning av sistnämnda proposition;

herrar *Bärg* i Katrineholm och *Kropp*, nr 452, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 361, angående tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén; samt

herr *Lübeck*:

nr 453, i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition nr 381; och

nr 454, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 387, angående inrättande av en kraftledningslånefond.

Ifrågavarande motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 11.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 209, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 34 under åttonde huvudtiteln av propositionen angående tilläggsstat för år 1918 gjorda framställning angående resestipendier för lärare vid tekniska högskolan.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt understöd åt bokförmedlingsanstalterna jämte i ärendet väckt motion;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i djurgårdskassan för vissa anläggningar vid Drottningholms, Ulriksdals, Haga och Strömsholms slott m. m.;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av lastautomobiler för arméns räkning m. m.;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till beredande av krigstjänstpremier till visst manskap och vissa värnpliktiga vid flottan;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till uppförande av en mässbyggnad för underofficerare och manskap vid Oscar-Fredriksborg m. m.;

nr 130 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 56.

av vissa tomter å Saltö i Karlskrona samt uppförande därstädes av ett bostadshus för varvsarbetare;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för två befattningshavare i civildepartementet att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för utförande av vissa reparations- och ändringsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution av erlagd tull för en postföraren Jens Tangen från Norge tillhörig automobil;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetslöshetens bekämpande ävensom två i ämnet väckta motioner;

nr 138, i anledning av väckt motion om krigstidstillägg till förut uppburen ersättning eller annat understöd åt arbetslösa tobaksarbetare;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fullbordande av arbetet med utläggning av ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m.;

nr 140, i anledning av väckt motion om anslag till uppförande av bostäder för personal vid statens vattenfallsverk;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 21 av fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 16 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående statsbidrag för år 1919 till uppehållande av verksamheten vid en statens provningsanstalt;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 55, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd m. m. å allmänna indragningsstaten;

nr 56, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, avsedda att utgå å postverkets pensionsanstalt;

nr 57, i anledning av väckta motioner om tilläggs pensioner, avsedda att utgå av trafikmedel;

nr 58, angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid riksbankens huvudkontor J. V. Wallenborg;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension; och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.;

lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 59, i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till lag, innefattande vissa villkor för rättighet att utföra vetenskapliga experiment på levande djur vid icke statsunderstödda läro- och forskningsanstalter; och

nr 60, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 56 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsdepartementen, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 75, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående lag om förbud mot utsläppande av tjur eller hingst å samfärd betesmark;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition dels under punkt 44 gjorda framställning angående norrländska avdikningsanslaget dels ock under punkt 45 framställda förslag beträffande allmänna avdikningsanslaget ävensom fyra i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till föreningen Svenska Röda korset av visst område å Djurgården;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1919 för egnahemslånefonden;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av den rätt till vatten och strömfall i Klarälven, som tillkommer kyrkoherdebostället $\frac{3}{12}$ mantal eller 80 öre skatt Östra Råda i Norra Råda socken;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undantag beträffande fångst av sälhund från det i § 8 jaktstadgan meddelade förbud att vid fångst av djur använda sax;

nr 97, i anledning av väckt motion om anslag till beredande av understöd åt trädgårdskoloniverksamhet och potatisodling i städer, köpingar samt municipal- och stations samhällen ävensom vid industriplatser;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 för fullbordande av vissa spannmålslagerhus och fryshus; och

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ned-

sättning i beloppet av viss kronan tillkommande fordran av Gustaf Elf;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplösning av sambandet mellan kyrkan och staten; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av större överskådighet och ordning beträffande Svensk författningssamling.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Olsson</i> i Kullenbergstorp	under	6 dagar fr. o. m. den	16 maj,
»	<i>Nilsson</i> i Vibberbo	»	6 » »	16 »
»	<i>Hedlund</i> i Östersund	»	6 » »	16 »
»	<i>Olsson</i> i Norrhyttan	»	6 » »	16 »
»	<i>Larsson</i> i Ångebäck	»	3 » »	19 »
»	<i>Gylfe</i>	»	6 » »	16 »
»	<i>Andersson</i> i Milsmaden	»	den 18 maj,	
»	<i>Aarnseth</i>	»	6 dagar fr. o. m. den	16 maj,
»	<i>Wiklund</i> i Brattfors	»	8 » »	22 »
»	<i>Carlson</i> i Herrljunga	»	4 » »	18 »
»	<i>Svanberg</i>	»	4 » »	18 »
»	<i>Johansson</i> i Olstorp	»	5 » »	17 »
»	<i>Magnusson</i> i Tumhult	»	9 » »	16 »
»	<i>Karlsson</i> i Nynäshamn	»	5 » »	16 »
»	<i>Andersson</i> i Eliantorp	»	5 » »	17 »
»	<i>Björck</i>	»	5 » »	17 »
»	<i>Lithander</i>	»	4 » »	18 »
»	<i>Norman</i>	»	6 » »	16 »
»	<i>O. Nilsson</i> i Örebro	»	4 » »	17 »
»	<i>Hamrin</i>	»	4 » »	17 »
»	<i>Ericson</i> i Funäsdalen	»	12 » »	18 »
»	<i>Odqvist</i>	»	2 » »	17 »
»	<i>Swartling</i>	»	5 » »	17 »
»	<i>Lindqvist</i> i Kosta	»	6 » »	17 » o.
»	<i>Olsson</i> i Broberg	»	5 » »	18 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,25 e. m.

In fidem
Per Cronvall.